

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2022/23:AU7

Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden om en nollvision för mäns våld mot kvinnor. Utskottet anser att regeringen ska införa en nollvision för våld i nära relationer.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till pågående arbete. Motionsyrkandena handlar bl.a. om tillsättande av utredningar på jämställdhetspolitikens område, om arbetet mot mäns våld mot kvinnor och mot hedersrelaterat våld och förtryck, om åtgärder för jämställdhet i arbetslivet och om olika initiativ för att motverka diskriminering i samhället.

I betänkandet finns 22 reservationer (S, SD, V, C, MP) och ett särskilt yttrande (V).

Behandlade förslag

Cirka 80 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Jämställdhetspolitikens mål m.m.	7
Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer	15
Nollvision för våld i nära relationer	25
Hedersrelaterat våld och förtryck	26
Jämställdhet i arbetslivet m.m.	34
Diskriminering på grund av funktionsnedsättning	40
Diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck	43
Jämlikhetsdata	45
Översyn av diskrimineringslagen	47
Diskrimineringsombudsmannen m.m.	51
EU-initiativ på diskrimineringsområdet	55
Reservationer	59
1. Jämställdhetspolitikens mål m.m., punkt 1 (V)	59
2. Jämställdhetspolitikens mål m.m., punkt 1 (C)	60
3. Jämställdhetspolitikens mål m.m., punkt 1 (MP)	60
4. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (S)	62
5. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (C)	63
6. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (MP)	64
7. Nollvision för våld i nära relationer, punkt 3 (S, V, C, MP)	65
8. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (S)	66
9. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (C)	67
10. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (MP)	68
11. Jämställdhet i arbetslivet m.m., punkt 5 (SD)	69
12. Jämställdhet i arbetslivet m.m., punkt 5 (C)	70
13. Jämställdhet i arbetslivet m.m., punkt 5 (MP)	71
14. Diskriminering på grund av funktionsnedsättning, punkt 6 (V)	72
15. Jämlikhetsdata, punkt 8 (V, MP)	73
16. Översyn av diskrimineringslagen, punkt 9 (V)	74
17. Översyn av diskrimineringslagen, punkt 9 (C)	74
18. Översyn av diskrimineringslagen, punkt 9 (MP)	75
19. Diskrimineringsombudsmannen m.m., punkt 10 (S)	76
20. Diskrimineringsombudsmannen m.m., punkt 10 (C)	77
21. Diskrimineringsombudsmannen m.m., punkt 10 (MP)	78
22. EU-initiativ på diskrimineringsområdet, punkt 11 (V, MP)	78
Särskilt yttrande	80
Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (V)	80
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	81
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23	81

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Jämställdhetspolitikens mål m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 21,

2022/23:1120 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 14,

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 1,

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 1–3 och

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 1, 6, 7 och 28.

Reservation 1 (V)

Reservation 2 (C)

Reservation 3 (MP)

2. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:122 av Aida Birinxhiku (S),

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 24,

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 4 och 69,

2022/23:1680 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 2,

2022/23:2053 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 5,

2022/23:2070 av Robert Hannah (L) yrkande 1,

2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 10,

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkandena 47, 48 och 55

samt

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 72, 105, 106 och 118.

Reservation 4 (S)

Reservation 5 (C)

Reservation 6 (MP)

3. Nollvision för våld i nära relationer

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att en nollvision för våld i nära relationer ska införas och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 1,

2022/23:2034 av Olle Thorell m.fl. (S),

2022/23:2053 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 4 och

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 54.

Reservation 7 (S, V, C, MP)

4. Hedersrelaterat våld och förtryck

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 44,
 2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 36,
 2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 33,
 2022/23:1076 av Ann-Sofie Alm (M),
 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 81 och 119,
 2022/23:1693 av Robert Hannah och Juno Blom (båda L),
 2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 25 och 26,
 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 51 och
 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 94.

Reservation 8 (S)

Reservation 9 (C)

Reservation 10 (MP)

5. Jämställdhet i arbetslivet m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:852 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 15,
 2022/23:909 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 21 och 22,
 2022/23:957 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 1 och 6,
 2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 33,
 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 24 och 41–43 samt
 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 9 och 12.

Reservation 11 (SD)

Reservation 12 (C)

Reservation 13 (MP)

6. Diskriminering på grund av funktionsnedsättning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:291 av Jan Ericson (M),
 2022/23:722 av Malin Danielsson (L),
 2022/23:1232 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 4 och
 2022/23:1674 av Rickard Nordin och Ulrika Heie (båda C) yrkandena 1
 och 2.

Reservation 14 (V)

7. Diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck

Riksdagen avslår motion

2022/23:724 av Robert Hannah (L).

8. Jämlikhetsdata

Riksdagen avslår motion

2022/23:1461 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2.

Reservation 15 (V, MP)

9. Översyn av diskrimineringslagen

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 15,
2022/23:1122 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 12,
2022/23:1214 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 2,
2022/23:1474 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 10,
2022/23:1635 av Martina Johansson (C) yrkande 4,
2022/23:1688 av Eric Westroth (SD),
2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 9 och
2022/23:2223 av Eric Palmqvist (SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 16 (V)

Reservation 17 (C)

Reservation 18 (MP)

10. Diskrimineringsombudsmannen m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:882 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 3,
2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 20 och 21,
2022/23:2053 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 8,
2022/23:2061 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 38 och
2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 18.

Reservation 19 (S)

Reservation 20 (C)

Reservation 21 (MP)

11. EU-initiativ på diskrimineringsområdet

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkandena 10 och 13
samt
2022/23:1188 av Anna Wallentheim m.fl. (S) yrkande 5.

Reservation 22 (V, MP)

Stockholm den 30 mars 2023

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Magnus Persson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Magnus Persson (SD), Michael Rubbestad (SD), Johanna Haraldsson (S), Ann-Christine From Utterstedt (SD), Paula Holmqvist (S), Arin Karapet (M), Ciczie Weidby (V), Erik Hellsborn (SD), Leila Ali Elmi (MP), Adrian Magnusson (S), Oliver Rosengren (M), Sofia Amløh (S), Merit Frost Lindberg (M), Camilla Rinaldo Miller (KD), Helena Vilhelmsson (C) och Jim Svensk Larm (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 78 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23 inom områdena jämställdhet och åtgärder mot diskriminering. Motionsyrkandena handlar bl.a. om tillsättande av utredningar på jämställdhetspolitikens område, om arbetet mot mäns våld mot kvinnor och mot hedersrelaterat våld och förtryck, om åtgärder för jämställdhet i arbetslivet och om olika initiativ för att motverka diskriminering i samhället.

Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Jämställdhetspolitikens mål m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. tillsättande av utredningar på jämställdhetspolitikens område, arbetet med jämställdhetsintegrering och uppföljning av målen för jämställdhetspolitiken.

Jämför reservation 1 (V), 2 (C) och 3 (MP).

Motionerna

I partimotion 2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) anser motionärerna att det bör tillsättas en ny kvinnomaktutredning i syfte att komma till rätta med den bristande jämställdheten (yrkande 1). Motionärerna anför att många av de problem som den förra kvinnomaktutredningen pekade på i slutet av 1990-talet fortfarande existerar och i vissa fall förvärrats. De ser bl.a. behov av att komma till rätta med den strukturella diskrimineringen på arbetsmarknaden.

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) anser motionärerna att det behövs en genomgripande utredning som behandlar och belyser statens, näringslivets, samhällets och individens totala kostnader för ojämställdhet relaterade till det mål för jämställdhetspolitiken som riksdagen har antagit (yrkande 1). Motionärerna anser vidare att arbetet med jämställdhetsintegrering, könsuppdelad statistik och jämställdhetsbudgetering bör stärkas och att alla myndigheter bör få jämställdhetsdirektiv (yrkande 2). De menar också att regeringen bör se över möjligheten att ge Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att årligen följa upp och analysera målet om ekonomisk jämställdhet (yrkande 3).

I kommittémotion 2022/23:1120 av Catarina Deremar m.fl. (C) lyfter motionärerna fram Norden som en föregångare i jämställdhetsfrågor och understryker att de nordiska länderna var för sig och gemensamt ska ha fortsatt hög ambition för jämställdhetspolitiken (yrkande 14).

I partimotion 2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP) anser motionärerna att det bör tillsättas en utredning med uppdrag att undersöka hur svensk lagstiftning bäst bör utformas för att fullt ut leva upp till FN:s kvinnokonvention (yrkande 21). Jämställdhet behöver integreras i alla politikområden, och motionärerna betonar att ett led i det är att all lagstiftning genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) framhåller motionärerna vikten av att ha med ett intersektionellt perspektiv i arbetet med jämställdhetsmålen (yrkande 1). Det handlar enligt motionärerna om att betona och synliggöra skillnader inom respektive grupp som beror på andra aspekter

än kön och hitta sätt att motverka dessa. Motionärerna betonar också att samhället måste agera förebyggande mot destruktiva mansroller och för att ändra på begränsande normer och värderingar (yrkande 6). Motionärerna förespråkar även att granskande myndigheter ges i uppdrag att analysera förekomsten av osakliga könsskillnader samt analysera möjliga konsekvenser för den ekonomiska jämställdheten (yrkande 7). Vidare anser motionärerna att indikatorerna inom målområdet ekonomisk jämställdhet bör omarbetas (yrkande 28). Motionärerna anser att det bör införas fler och annorlunda konstruerade indikatorer enligt den analys som Jämställdhetsmyndigheten gjort av verksamma indikatorer för målområdet.

Bakgrund

Jämställdhetspolitikens mål

Det av riksdagen beslutade målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115). Utifrån det övergripande målet arbetar regeringen efter sex delmål. Dessa delmål är jämn fördelning av makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, jämställd utbildning, jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, jämställd hälsa och att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Uppföljning av de jämställdhetspolitiska målen

Jämställdhetsmyndigheten som inrättades den 1 januari 2018 är förvaltningsmyndighet för frågor som rör jämställdhetspolitiken. Enligt sin instruktion (SFS 2017:937) ska myndigheten arbeta med uppföljning, analys, samordning, kunskap och stöd i syfte att nå de jämställdhetspolitiska målen och bidra till en strategisk, sammanhållen och hållbar styrning och ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken. Myndigheten ska löpande bistå regeringen i jämställdhetspolitiska frågor.

Jämställdhetsmyndigheten har sedan den inrättades genomfört fördjupade uppföljningar av flera av de olika jämställdhetspolitiska delmålen på uppdrag av regeringen. I rapport 2021:1 redovisar myndigheten en uppföljning av delmålet om en jämn fördelning av makt och inflytande, och i rapport 2021:2 redovisas myndighetens första uppföljning av delmålet om jämställd hälsa.

En uppföljning av utvecklingen i förhållande till det jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomisk jämställdhet redovisades av Jämställdhetsmyndigheten i januari 2022 i rapporten Ekonomisk jämställdhet – En uppföljning av senare års utveckling av det jämställdhetspolitiska delmålet (rapport 2022:2). När det gäller indikatorerna för delmålet ekonomisk jämställdhet gör Jämställdhetsmyndigheten bedömningen att det på ett övergripande plan finns goda möjligheter att följa upp utvecklingen eftersom det finns många indikatorer för delmålet. Jämställdhetsmyndigheten framhåller dock att det finns utvecklingsmöjligheter för indikatorerna.

Myndigheten förordar ett koncist indikatorpaket med färre kärnindikatorer med tydlig målformulering, som spänner över hela livscykelperspektivet samt innehåller både resultat-, process- och strukturindikatorer.

När det gäller delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra har Jämställdhetsmyndigheten sedan den 1 januari 2022 i uppgift enligt sin instruktion att vartannat år redovisa en fördjupad uppföljning av delmålet. Jämställdhetsmyndigheten redovisade i april 2022 en fördjupad uppföljning av delmålet i rapporten Våldsförebyggande satsningar ger resultat (rapport 2022:17).

I Jämställdhetsmyndighetens regleringsbrev för budgetåret 2022 fick myndigheten i uppdrag att följa upp utvecklingen i förhållande till de jämställdhetspolitiska delmålen om jämställd utbildning och om jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Dessa uppföljningar ska redovisas till regeringen senast den 31 oktober 2023.

Redogörelse för utvecklingen av den ekonomiska jämställdheten

I enlighet med ett beslut i riksdagen har regeringen sedan 1988 redovisat fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män som en del av budgetpropositionen (prop. 1987/88:105, bet. 1987/88:AU17, rskr. 1987/88:364).

När det gäller budgetpropositionen för 2023 återfinns redovisningen i bilaga 3 till propositionen. I bilagans första avsnitt beskrivs hur skillnaden mellan kvinnor och män har utvecklats på arbetsmarknaden. I det efterföljande avsnittet är fokus på skillnaden i kvinnors och mäns individuella disponibla inkomst. I de två därpå följande avsnitten beskrivs pensionärers ekonomiska situation och den ekonomiska utvecklingen för kvinnor och män mellan 2019 och 2020. Slutligen redovisas en bedömning av hur förslag i budgetpropositionen för 2023 påverkar fördelningen av de ekonomiska resurserna mellan kvinnor och män.

Jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet

Regeringens huvudsakliga strategi för att uppnå jämställdhetspolitikens mål är sedan 1990-talet att arbeta med jämställdhetsintegrering (prop. 1993/94:147). Regeringskansliets arbete med jämställdhetsintegrering styrs för åren 2021–2025 av en strategi som beslutades av regeringen i juni 2021 (A2021/01442). I strategin slås fast att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i allt arbete som bedrivs i Regeringskansliet, och i strategin identifieras fyra centrala processer för arbetet med jämställdhetsintegrering: budgetprocessen, myndighetsstyrningen, lagstiftningsprocessen samt EU-arbetet och övrigt internationellt arbete. Samtliga av dessa processer ska inbegripa könsuppdelad statistik, jämställdhetsanalys, konsekvensbeskrivning, styrning och uppföljning.

Jämställdhetsbudgetering är en tillämpning av jämställdhetsintegrering i budgetprocessen, vilket innebär att prioriteringar, vägval och tilldelning av resurser i budgeten i största möjliga mån ska främja jämställdhet.

Statistiska centralbyrån (SCB) har återkommande fått i uppdrag av regeringen att genomföra kvantitativa uppföljningar av arbetet för jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet. I budgetpropositionen för 2023 skriver regeringen att SCB:s kvantitativa uppföljning av Regeringskansliets arbete med jämställdhetsintegrering under 2021 visar att resultatet är på en fortsatt hög nivå, samtidigt som det finns en viss variation över tid (prop. 2022/23:1 utg.omr. 13 s. 62). I sitt regleringsbrev för budgetåret 2023 har SCB på nytt fått i uppdrag att genomföra en kvantitativ uppföljning av arbetet. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 22 april 2024.

Jämställdhetsintegrering i myndigheter

För att stärka de statliga myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering har regeringen sedan 2013 bedrivit utvecklingsprogrammet Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JIM). JIM omfattar 53 statliga myndigheter samt Folkbildningsrådet perioden 2020–2025 (A2020/02041). Myndigheterna ska både åtgärda jämställdhetsproblem i den egna verksamheten och, i samverkan med relevanta aktörer, bidra till att öka jämställdheten i samhället.

Jämställdhetsmyndigheten har regeringens uppdrag att stödja myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering. I uppdraget ingår att genom stödjande insatser förbättra förutsättningarna för JIM-myndigheterna att effektivt bedriva arbete med jämställdhetsintegrering, inklusive jämställdhetsbudgetering. Jämställdhetsmyndigheten ska årligen inkomma till regeringen med en delredovisning av uppdraget. Slutredovisning till regeringen ska ske senast den 17 april 2026.

I budgetpropositionen för 2023 skriver regeringen att Jämställdhetsmyndighetens åtgärdsrapport 2022 visar att myndigheter som har uppgifter om jämställdhetsintegrering uppvisar en större bredd av genomförda åtgärder än andra myndigheter. Resultat i relation till samtliga delmål har vidare identifierats hos 42 av 54 JIM-myndigheter, framför allt i form av förändrade rutiner (prop. 2022/23:1 utg.omr. 13 s. 62 f.).

Kvinnomaktutredningen

Kvinnomaktutredningen (S 1994:09) tillsattes av regeringen i mitten av 1990-talet och hade i uppdrag att kartlägga och analysera fördelningen av ekonomisk makt och ekonomiska resurser mellan kvinnor och män (dir. 1994:102). Till utredningen överlämnades 13 volymer med forskningsrapporter, publicerade i SOU-serien. I utredningens slutbetänkande Ty makten är din ... Myten om det rationella arbetslivet och det jämställda Sverige (SOU 1998:6) beskrivs och analyseras ekonomisk jämställdhet i förhållande till arbetsmarknaden, välfärdsstaten och familjen under 1980- och 1990-talet.

Kommissionen för jämställda livsinkomster

Regeringen beslutade i mars 2020 att tillsätta en kommission för jämställda livsinkomster, med uppdraget att lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män i Sverige.

Kommissionen lämnade en delredovisning av sitt uppdrag i januari 2021 (PM Komm2021/00077/A 2020:01–1). I denna presenterar kommissionen bl.a. en granskning av ett antal myndigheters årsredovisningar som visar att myndigheterna i vissa fall brister med att könsuppdelade sin individbaserade statistik. Dessutom analyseras kön ofta utan att andra relevanta variabler inkluderas. Detta försvårar, enligt kommissionen, bedömningar av myndigheternas verksamhet i relation till regeringens mål om ekonomisk jämställdhet. Kommissionen betonar att det utan tillräcklig kunskap om könsskillnader och skillnader inom grupperna kvinnor och män finns risk för att brister i myndigheternas jämställdhetsarbete osynliggörs.

I februari 2022 överlämnade kommissionen betänkandet *Minska gapet – Åtgärder för jämställda livsinkomster* (SOU 2022:4) till regeringen. I betänkandet finns bl.a. förslag om att en lämplig myndighet, t.ex. Jämställdhetsmyndigheten, bör ges i uppdrag att vart fjärde år göra jämställdhetsanalyser över inkomster som påverkar individers livsinkomster. Ett annat av kommissionens förslag är att Ekonomistyrningsverket permanent bör ges i uppdrag att följa upp och granska hur JIM-myndigheterna (myndigheter som ingår i utvecklingsprogrammet för jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter, se ovan) lever upp till förordningen om årsredovisning och budgetunderlag, för att säkerställa att de gör jämställdhetsanalyser.

Arbete med intersektionalitet i jämställdhetspolitiken

Jämställdhetsmyndigheten är som nämnts ovan förvaltningsmyndighet för frågor som rör jämställdhetspolitiken. Utöver att beakta maktordningar baserade på kön ska myndigheten, när det bidrar till bättre prioriteringar och större träffsäkerhet i utformningen av insatserna och genomförandet av jämställdhetspolitiken, även beakta maktordningar baserade på kategorier såsom sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, social bakgrund, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning eller ålder (6 § förordningen med instruktion för Jämställdhetsmyndigheten).

Statistiska centralbyrån (SCB) fick i januari 2022 i uppdrag av regeringen dels att ta fram en handledning för arbete med könsuppdelad statistik med ett särskilt fokus på hur kön kan samvariera med andra variabler, dels att genom en förstudie utreda förutsättningarna för SCB att tillhandahålla könsuppdelad statistik till myndigheter i syfte att möjliggöra fördjupade analyser (A2022/00094).

I uppdraget till SCB framhålls att många myndigheter saknar uppgifter för att möjliggöra intersektionella analyser i sina verksamhetsdata, t.ex. om födelseregion, utländsk bakgrund, utbildningsnivå, ålder eller vistelsetid i Sverige. Det anförs vidare att det finns stor utvecklingspotential i

myndigheternas analyser och att det finns ett behov av större statistiskt underlag på regional nivå. Vidare lyfts det fram att myndigheter som har återrapporteringskrav inom jämställdhetspolitiken, däribland länsstyrelserna, behöver ha större statistiska underlag för att kunna följa och analysera utvecklingen mot de jämställdhetspolitiska målen på regional nivå, även ur ett intersektionellt perspektiv. Den handledning som ska tas fram syftar till att användas i arbete med jämställdhetsintegrering. Förstudien ska utreda förutsättningarna, inklusive ekonomiska konsekvenser, för att SCB ska kunna leverera statistiska tabeller till berörda myndigheter.

Uppdraget redovisades av SCB till regeringen i februari 2023 genom rapporten Könsuppdelad statistik – Återrapportering av ett regeringsuppdrag. Enligt SCB bekräftar den genomförda förstudien att såväl statistikbehov som tillämplig lagstiftning för framställning av statistik för jämställdhetsanalyser är varierande. SCB skriver att myndigheten inte har kunnat påvisa några påtagliga och generella behov av ytterligare statistiktabeller till myndigheternas resultatredovisningar, förutsatt den nuvarande kravställningen från regeringen. Den handledning som SCB tagit fram har en workshopliknande karaktär, med övningar och konkreta exempel för jämställdhetsanalyser i en nationell kontext. Den fördjupar sig också specifikt i jämställdhetsanalyser som använder fler variabler än kön.

FN:s kvinnokonvention

FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor antogs 1979. Sverige ratificerade konventionen 1980 och den trädde i kraft 1981. Konventionen är också känd som FN:s kvinnokonvention (Committee on the Elimination of the Discrimination against Women, Cedaw). Målet med kvinnokonventionen är att eliminera alla former av diskriminering av kvinnor. Enligt konventionen ska alla stater som ratificerat konventionen garantera att kvinnor och män har samma rättigheter.

FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor, även kallad Cedaw-kommittén, är ett oberoende expertorgan inom FN som har till uppgift att granska att kvinnokonventionen efterlevs. Staterna är enligt konventionen skyldiga att vart fjärde år inkomma med en skriftlig rapport om genomförandet av konventionsbestämmelserna. Regeringen avlämnade sin tionde periodiska rapport 2021 och ska senast i november 2025 lämna nästa rapport.

Nordiskt samarbete på jämställdhetsområdet

Det officiella nordiska samarbetet sker inom ramarna för Nordiska ministerrådet, där regeringarna samarbetar, och i Nordiska rådet, som är parlamentariskernas samarbetsforum. Ett av de utpekade politikområden som de nordiska länderna samarbetar om är jämställdhet och hbtqi-frågor. De nordiska regeringarnas samarbete på detta område leds av jämställdhetsministrarna. Samarbetet följer ett samarbetsprogram som gäller perioden 2019–2024 och som innehåller fyra övergripande och prioriterade områden: framtidens

arbetsliv och tillväxt; välfärd, hälsa och livskvalitet; makt och inflytande; samt jämställdhetsarbete med fokus på män och maskuliniteter.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om jämställdhetspolitikens mål m.m. behandlades av utskottet senast i betänkande 2021/22:AU8 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 10 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2021/22:90).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inleda med att lyfta fram det övergripande målet för svensk jämställdhetspolitik som är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Jämställdhet handlar om alla människors lika värde, och utskottet vill understryka betydelsen av ett aktivt och målinriktat arbete för att öka jämställdheten i samhället.

Förslagen i partimotionerna 2022/23:1217 (V) yrkande 1 och 2022/23:1673 (C) yrkande 1 har den gemensamma nämnaren att de handlar om att tillsätta olika genomgripande utredningar på jämställdhetspolitikens område. Att det är viktigt att göra uppföljningar och analyser av den politik som förs och vilka effekter den får för jämställdheten håller utskottet med om. Med hänvisning till att Kommissionen för jämställda livsinkomster överlämnade sitt slutbetänkande så sent som i februari 2022 ser dock utskottet i nuläget inte något behov av det slags utredningar som motionärerna föreslår. De aktuella yrkandena bör därmed avslås.

Jämställdhetsintegrering som verktyg i arbetet för att nå de jämställdhetspolitiska målen uppmärksammas i kommittémotion 2022/23:1673 (C) yrkande 2. I det aktuella yrkandet lyfter motionärerna även upp frågor om jämställdhetsbudgetering, könsuppdelad statistik och att alla myndigheter bör få jämställdhetsdirektiv. Utskottet kan konstatera att jämställdhetsintegrering sedan många år är regeringens huvudsakliga strategi, i kombination med särskilda åtgärder, för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Utskottet konstaterar vidare att regeringen bedriver ett aktivt arbete med jämställdhetsbudgetering för att prioriteringar, vägval och tilldelning av resurser i budgeten i största möjliga mån ska främja jämställdhet. Utskottet uppmärksammar också det arbete som pågår när det gäller jämställdhetsanalyser och könsuppdelad statistik, bl.a. genom det uppdrag som nyligen redovisats till regeringen av Statistiska centralbyrån. När det gäller det som tas upp av motionärerna om att ge jämställdhetsdirektiv till myndigheterna kan konstateras att en av fyra centrala processer för regeringens arbete med jämställdhetsintegrering är just myndighetsstyrningen. Utskottet vill i sammanhanget betona den centrala betydelsen av att myndigheterna integrerar ett jämställdhetsperspektiv i relevanta delar av sina verksamheter. Därmed bör det aktuella yrkandet avslås.

När det gäller det som tas upp i partimotion 2022/23:181 (MP) yrkande 21 om att ett jämställdhetsperspektiv bör genomsyra all lagstiftning är utskottet inte av någon annan grundinställning än motionärerna. Utskottet anser dock inte att det finns något behov av att tillsätta en utredning så som motionärerna förespråkar. Även här vill utskottet hänvisa till regeringens arbete med jämställdhetsintegrering för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen i vilken en av de centrala processerna är lagstiftningsprocessen. Utskottet uppmärksammar även den återkommande granskning som sker av att FN:s kvinnokonvention efterlevs, och noterar att nästa rapport om genomförandet av konventionsbestämmelserna ska lämnas av regeringen senast i november 2025. Det aktuella yrkandet bör därmed avslås.

Förslag relaterade till delmålet om ekonomisk jämställdhet återfinns i flera av de motioner som behandlas i detta avsnitt. När det gäller uppföljning av detta mål finns i partimotion 2022/23:1673 (C) yrkande 3 förslag om att Jämställdhetsmyndigheten bör göra en årlig uppföljning av målet och i partimotion 2022/23:2277 (MP) yrkande 28 förespråkas en omarbetning av de indikatorer som används för att följa upp målet. Även yrkande 7 i sistnämnda motion handlar, som utskottet uppfattar det, om åtgärder för att bidra till att uppnå delmålet om ekonomisk jämställdhet. När det gäller dessa förslag bedömer utskottet att det, i varje fall i nuläget, inte finns skäl att rikta krav till regeringen om åtgärder i enlighet med något av de aktuella förslagen. Utskottet noterar bl.a. den uppföljning som Jämställdhetsmyndigheten redovisade till regeringen i januari 2022, vilken bl.a. innehåller förslag om omarbetade indikatorer för målområdet. De aktuella yrkandena bör därmed avslås.

När det gäller det som tas upp i partimotion 2022/23:2277 (MP) yrkandena 1 och 6 om dels vikten av ett intersektionellt perspektiv i arbetet med jämställdhetsmålen, dels förebyggande arbete mot destruktiva mansroller och arbete för att ändra på begränsande normer och värderingar håller utskottet givetvis med motionärerna om värdet av sådant arbete. Med hänvisning till det omfattande och breda jämställdhetspolitiska arbete som bedrivs i Sverige, i vilka dessa perspektiv ingår som viktiga element, anser utskottet dock inte att det finns behov av att rikta något uttalande till regeringen med anledning av något av dessa motionsyrkanden. Yrkandena bör därmed avslås.

Avslutningsvis när det gäller det som förs fram i kommittémotion 2022/23:1120 (C) yrkande 14 om Norden som föregångare i jämställdhetsfrågor kan utskottet inte annat än instämma i att en hög ambition givetvis bör gälla för både den svenska och den nordiska jämställdhetspolitiken. Utskottet kan konstatera att det utöver det gedigna jämställdhetspolitiska arbete som sker i Sverige bedrivs ett aktivt nordiskt samarbete bl.a. när det gäller jämställdhetspolitiska frågor, och ser därmed inte att det finns skäl för något tillkännagivande till regeringen. Även detta yrkande bör därmed avslås.

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. våldsförebyggande arbete och åtgärder mot ekonomiskt våld och eftervåld.

Jämför reservation 4 (S), 5 (C) och 6 (MP) samt det särskilda yttrandet (V).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:2053 av Teresa Carvalho m.fl. (S) anser motionärerna att det bör säkerställas att finansieringen till kvinno- och tjejjourernas verksamhet är långsiktig och varaktig (yrkande 5). De organisationer som arbetar för att skydda kvinnor som lämnar en våldsam relation måste enligt motionärerna ges rimliga möjligheter att utföra sitt arbete och inte behöva bedriva arbetet i projektform.

I kommittémotion 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) uppmärksammar motionärerna s.k. eftervåld, dvs. våld som fortsätter även efter att en relation tagit slut. Motionärerna understryker att detta våld måste uppmärksammas och lagföras på samma sätt som det våld som förekommer när relationen fortfarande pågår (yrkande 47). Motionärerna lyfter även fram det 99-punktsprogram för att bekämpa mäns våld mot kvinnor som presenterades av regeringen i december 2021 (yrkande 48). De betonar att programmet måste genomföras i sin helhet, samtidigt som nya åtgärder måste komma till. Därtill anser motionärerna att ett nationellt våldsförebyggande program bör tas fram för att därigenom förstärka det tidiga våldsförebyggande arbetet, insatserna mot dem som har förhöjd risk att utöva våld samt åtgärderna mot dem som har utsatt en närstående för våld (yrkande 55).

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) anser motionärerna att Jämställdhetsmyndigheten bör ges i uppdrag att kartlägga eftervåldet och samverka med myndigheter för att öka medvetenheten samt upprätta åtgärdsprogram för att stoppa sådant eftervåld (yrkande 69). Motsvarande förslag framförs även i kommittémotion 2022/23:883 av Ulrika Liljeborg m.fl. (C) yrkande 24.

I partimotion 2022/23:1673 (C) föreslår motionärerna vidare att Jämställdhetsmyndigheten ska ges ett permanent informationsuppdrag när det gäller lagstiftningen mot sexköp (yrkande 4).

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) betonar motionärerna vikten av att satsa på det våldsförebyggande arbetet (yrkande 72). Det förebyggande arbetet behöver enligt motionärerna ske på både lång sikt, med att förändra normer och attityder, och på kortare sikt riktat direkt mot våldsutövare. Motionärerna anser också att ekonomiskt våld bör kategoriseras som en egen form av mäns våld mot kvinnor i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (yrkande 105). Motionärerna

anser vidare att det bör tillsättas en utredning om det ekonomiska våldet (yrkande 106). Det bör vara en bred utredning om hur det ekonomiska våldet tar sig uttryck och vilka konkreta åtgärder som krävs för att stoppa detta våld. Motionärerna anser därtill att det bör tillsättas en utredning med uppdrag att kartlägga eftervåldets uttryck och lämna konkreta förslag på lösningar (yrkande 118). Utredningen bör inkludera de vanligaste formerna av eftervåld, med ett särskilt fokus på ekonomiskt eftervåld.

I kommittémotion 2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP) betonar motionärerna vikten av att stärka jämställdheten (yrkande 10). Motionärerna efterfrågar bl.a. mer forskning om våld mot kvinnor i det samiska samhället.

I motion 2022/23:122 av Aida Birinxhiku (S) tar motionären upp mäns ekonomiska våld mot kvinnor och understryker att detta måste bekämpas med kraft. Det ekonomiska våldet bör enligt motionären inkluderas tydligare i arbetet för att bekämpa mäns våld mot kvinnor.

I motion 2022/23:1680 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) anser motionärerna att det bör tillsättas en utredning med uppdrag att se över hur kvinnor som lever med skyddad identitet inte ska lida ekonomisk skada på grund av att de lever gömda (yrkande 2).

I motion 2022/23:2070 av Robert Hannah (L) uppmärksammar motionären problemet med ekonomiskt våld och anser att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över bredden av ekonomiskt våld mot kvinnor och ge förslag på hur samhället kan bekämpa detta våld (yrkande 1).

Bakgrund

Delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Alla yttringar av fysiskt och psykiskt, inklusive sexuellt, våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor omfattas av delmålet. Delmålet omfattar även att motverka våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive hbtqi-personers utsatthet. Delmålet omfattar också mäns och pojkars våldsutsatthet och kroppsliga integritet.

Som nämnts ovan i avsnittet Jämställdhetspolitikens mål m.m. har Jämställdhetsmyndigheten sedan den 1 januari 2022 i uppgift enligt sin instruktion att vartannat år redovisa en fördjupad uppföljning av delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Jämställdhetsmyndigheten redovisade i april 2022 en fördjupad uppföljning av delmålet i rapporten Våldsförebyggande satsningar ger resultat (rapport 2022:17). Myndighetens rapport låg sedan till grund för regeringens skrivelse Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2021/22:267) som överlämnades till riksdagen i juni 2022.

Jämställdhetsmyndigheten har även haft i uppdrag av regeringen att göra en uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomisk jämställdhet. Detta uppdrag redovisade myndigheten i januari 2022 (rapport

2022:2). I rapporten diskuteras olika aspekter av ekonomisk jämställdhet, bl.a. diskuteras ekonomiskt våld i ett eget avsnitt.

Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och kompletterande riktade åtgärdsprogram

En tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor är sedan 2017 styrande för regeringens arbete. Strategin presenterades i skrivelsen Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10) som överlämnades till riksdagen i november 2016. Strategin inbegriper arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck samt mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Den innehåller åtgärder som stärker skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor, insatser mot våld i samkönade relationer samt åtgärder som motarbetar destruktiv maskulinitet och hederstänkande. Den nationella strategin omfattar i samtliga delar hbtqi-personers utsatthet. De politiska målsättningarna med strategin är ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld, förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn, effektivare brottsbekämpning samt förbättrad kunskap och metodutveckling.

Tillsammans med den nationella strategin presenterades ett riktat åtgärdsprogram för perioden 2017–2020. Ett andra åtgärdsprogram som gäller för perioden 2021–2023 presenterades av regeringen i december 2021 (A2021/02397). Programmet för 2021–2023 består av 99 åtgärder för att intensifiera arbetet och omfattar insatser för att såväl förebygga våld som att ge stöd och skydd till utsatta. Det innehåller även insatser för att skärpa lagstiftningen. Ekonomisk utsatthet och utsatthet efter separation tillhör de utvecklingsområden som programmet fokuserar på. Av åtgärdsprogrammet framgår att våldsutsatta kvinnor ofta har sämre ekonomiska förutsättningar än kvinnor som inte har blivit utsatta för våld. Det framgår också att ekonomin kan vara ett sätt för våldsutövare att utöva kontroll över och begränsa kvinnor.

Nationellt våldsförebyggande program på området mäns våld mot kvinnor

Regeringen antog i juni 2022 ett nationellt våldsförebyggande program på området mäns våld mot kvinnor (A2021/00839). Målet med programmet är att förstärka det tidiga våldsförebyggande arbetet, insatserna mot dem som har förhöjd risk att utöva våld samt åtgärderna mot dem som har utsatt en närstående för våld. Insatser och åtgärder i programmet tar sikte på att förebygga att våld utövas. Ett övergripande syfte med programmet är att bidra till att stimulera utvecklingen av nya insatser och stärka samverkan mellan berörda aktörer.

Inom ramen för det nationella våldsförebyggande programmet har regeringen bl.a. inrättat ett statsbidrag för visst våldsförebyggande arbete, se förordningen (2022:722) om statsbidrag för visst våldsförebyggande arbete som trädde i kraft den 1 september 2022. Statsbidraget syftar till att stärka det

våldsförebyggande arbetet och främja utvecklingen av evidensbaserade insatser. Med våld avses mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Bidraget riktar sig till ideella organisationer, kommuner och regioner och fördelas efter ansökan av Jämställdhetsmyndigheten. Förordningen tillämpas första gången i fråga om statsbidrag för bidragsåret 2023.

Ytterligare en vidtagen åtgärd inom ramen för det nationella våldsförebyggande programmet är att Jämställdhetsmyndigheten fått ett regeringsuppdrag om att översätta, anpassa och utvärdera två evidensbaserade våldsförebyggande program (A2022/00840). En samlad redovisning av detta uppdrag ska lämnas till regeringen senast den 1 oktober 2025.

Myndighetsgemensamt uppdrag om förbättrad upptäckt av våld

Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, Socialstyrelsen och Jämställdhetsmyndigheten fick 2019 ett myndighetsgemensamt regeringsuppdrag om att verka för förbättrad upptäckt av våld m.m. (A2019/01517). Nämnda myndigheter har fått ett förnyat myndighetsgemensamt uppdrag om ökad upptäckt av våld. Myndigheterna ska bl.a. utveckla samverkan om rutiner och metoder för upptäckt av våldsutsatthet och våldsutövande, samt hänvisning till rätt instans och förstärkt stöd till relevant personal med klientkontakter. Deras nu gällande uppdrag avser perioden 2022–2024 och ska slutredovisas till regeringen senast den 31 mars 2025 (A2022/00842).

Uppdrag om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter

Jämställdhetsmyndigheten fick i april 2021 i uppdrag av regeringen att höja kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn (A2021/00971). Syftet med uppdraget är att öka kännedomen om gällande lagstiftning samt belysa livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter. I en delredovisning av uppdraget konstaterar myndigheten att målgruppen behöver få tydligare information inför ansökan om skyddade personuppgifter. Det långsiktiga stödet efter att skyddade personuppgifter beviljats måste också förbättras och utvecklas. Något som också tas upp är att kunskapen om ekonomiskt våld och dess konsekvenser för våldsutsatta kvinnor behöver öka hos yrkesverksamma. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen senast den 31 mars 2023.

Stöd till våldsutsatta att ordna stadigvarande boende

Länsstyrelserna har på regeringens uppdrag kartlagt kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende (A2022/00528). Länsstyrelsernas regionala kartläggningar visar att det finns

grupper och livssituationer där kommunerna möter svårigheter i att hitta lämpligt skyddat boende, bl.a. våldsutsatta kvinnor med missbruks- och beroendeproblematik och våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning, både fysisk, psykisk och intellektuell.

Socialstyrelsen fick i juli 2022 i uppdrag av regeringen att stödja kommunerna i deras arbete med att hjälpa våldsutsatta att ordna stadigvarande boende (A2022/00528). Enligt uppdraget som sträcker sig 2022–2025 ska Socialstyrelsen se över hur kommunernas arbete på detta område kan stödjas och utvecklas på bästa sätt. Det kan t.ex. handla om att tillhandahålla metodstöd och kunskapsstöd på området och sprida goda exempel. Socialstyrelsen ska även, efter ansökan, fördela medel till verksamheter i ett antal kommuner som syftar till att långsiktigt stärka och utveckla kommunernas arbete när de erbjuder våldsutsatta hjälp med att ordna stadigvarande boende. Socialstyrelsen har tilldelats 30 miljoner kronor för uppdraget under 2023.

Senast den 31 maj 2026 ska Socialstyrelsen lämna en slutredovisning av uppdraget till regeringen.

Uppdrag till Sametinget

Sametinget fick i november 2021 i uppdrag av regeringen att under 2021–2024 arbeta med att främja jämställdhet, bl.a. för att uppnå en jämn könsfördelning mellan kvinnor och män när det gäller representation i rennärings-, i samiska civilsamhällsorganisationer samt inom Sametinget samt att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och flickor i det samiska samhället (Ku2021/02210). Uppdraget ska slutredovisas till regeringen senast den 31 mars 2025.

Nationellt centrum för kvinnofrid

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) har regeringens uppdrag att nationellt höja kunskapen om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. NCK har även regeringens uppdrag att ge stöd till våldsutsatta kvinnor. För att genomföra uppdragen arbetar NCK med utbildning av yrkesverksamma och studenter, metodutveckling för omhändertagande av våldsutsatta kvinnor samt med information, forskning och kunskapssammanställning.

Statsbidrag till kvinno- och tjejjourer

Den 1 januari 2023 trädde en ny förordning (2022:257) i kraft som samlar statsbidragen för kvinno- och tjejjourer och andra ideella organisationer inom brottsofferområdet i syfte att stärka det civila samhällets möjligheter att stödja dem som har utsatts eller riskerar att utsättas för mäns våld mot kvinnor. Bidrag enligt denna förordning får bl.a. lämnas till organisationer som arbetar förebyggande och motverkande mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck eller prostitution och

människohandel för sexuella ändamål. Bidraget är tvåårigt och fördelas av Socialstyrelsen efter ansökan.

Jämställdhetsmyndighetens samordningsansvar för arbetet mot prostitution och människohandel

Jämställdhetsmyndigheten har enligt sin instruktion det nationella samordningsansvaret för arbetet mot prostitution och människohandel. Myndigheten ska på nationell nivå samordna arbetet mot människohandel för alla ändamål, utveckla samverkan mellan myndigheter och andra aktörer, liksom med internationella aktörer, och bistå myndigheterna med metodstöd och kompetensutveckling. Jämställdhetsmyndigheten ska också främja utvecklingen av förebyggande insatser mot prostitution och människohandel för alla ändamål.

Det operativa nätverket Nationellt metodstödsteam (NMT) leds av Jämställdhetsmyndigheten och består av myndigheter som arbetar mot prostitution och alla former av människohandel. En del av teamets arbete består i att ta fram relevant utbildnings- och informationsmaterial och bedriva utbildningar samt anordna seminarier och konferenser på området.

Jämställdhetsmyndigheten fick i sitt regleringsbrev för budgetåret 2022 i uppdrag att fortsätta stärka arbetet mot sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel. Jämställdhetsmyndigheten ska enligt uppdraget stärka sitt förebyggande arbete och genomföra insatser för att säkra skydd och stöd till utsatta för sexuell exploatering, prostitution och människohandel, bl.a. i form av ökat kompetensstöd och förstärkning av de s.k. regionkoordinatorerna som ingår i NMT. En delredovisning av arbetet lämnades av myndigheten i mars 2023 (rapport 2023:3). Uppdraget ska slutredovisas till regeringen senast den 15 mars 2024.

Utredning om exitprogram för personer som är utsatta för prostitution

Regeringen tillsatte i juli 2022 en utredning med uppdrag att lämna förslag på ett exitprogram för vuxna personer som är utsatta för prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt ett program för barn utsatta för sexuell exploatering och människohandel för sexuella ändamål (dir. 2022:115). Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 30 november 2023.

Utredning om en översyn av kontaktförbudslagstiftningen

En utredning om översyn av kontaktförbudslagstiftningen tillsattes av regeringen i juli 2022 (dir. 2022:114). Syftet med översynen är att säkerställa att lagstiftningen i så hög grad som möjligt tillgodoser intresset av att förebygga och ge skydd till främst kvinnor och barn som är utsatta för våld och andra kränkningar i nära relationer.

Regeringen beslutade om tilläggsdirektiv till utredningen den 9 mars 2023 (dir. 2023:36). Utredningen fick därigenom i uppdrag att även lämna förslag som innebär att det geografiska området för kontaktförbud, vid en särskilt allvarlig hotbild, utökas kraftigt och i vissa fall ska kunna omfatta en hel kommun. Utredaren ska också se över hur kontaktförbud, om så krävs med elektronisk övervakning, ska kunna användas under rättsprocesser för att skydda förhörspersoner. Utredaren ska dessutom lämna förslag som förbättrar möjligheterna till delgivning av beslut om kontaktförbud. Utredningstiden förlängdes med sex månader och ska redovisas till regeringen senast den 7 februari 2024.

Tidöavtalet

I det s.k. Tidöavtalet anger samarbetspartierna Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna att de är överens om att ta ansvar för Sverige i ett gemensamt samarbete under mandatperioden 2022–2026. Inom ramen för avtalet ingår ett antal samarbetsprojekt med syfte att ta fram en reformagenda med konkreta politiska förslag, bl.a. inom området kriminalitet.

I avtalet ingår bl.a. att det ska genomföras en fullständig och genomgripande översyn av strafflagstiftningen. Skärpta straff för vålds- och sexualbrott ingår som en del i detta. Straffskalorna, påföljderna och systemet för straffmätning ska ses över. Straffen för våldsbrott, sexualbrott (där livstid ska övervägas för de grövsta brotten), angrepp mot poliser, och annan brottslighet som hotar rättsstatens och samhällets fundament ska skärpas ytterligare i förhållande till andra brottstyper (s. 23).

En annan reform gäller kontaktförbudslagstiftningen. För att öka brottsoffrens skydd och rörelsefrihet ska det geografiska området för kontaktförbud utökas kraftigt vid en särskilt allvarlig hotbild, och i vissa fall kunna omfatta hela kommuner eller motsvarande. Möjlighet till husrannsakan för att delge beslut om kontaktförbud ska införas. Fler kontaktförbud, om så krävs med elektronisk övervakning, ska meddelas inför rättegångar för att skydda målsägande och vittnen, även vid brott där unga är inblandade (s. 26).

Budgetpropositionen för 2023

I budgetpropositionen för 2023 betonar regeringen att det utifrån det jämställdhetspolitiska målet är prioriterat att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, och att arbetet kräver långsiktighet och uthållighet. Regeringen framhåller i politikens inriktning att brottsoffrens skydd och rörelsefrihet ska öka, bl.a. genom att se över skärpta regler för kontaktförbud (prop. 2022/23:1 utg.omr. 13 s. 65 f.).

Åtgärder för att förebygga brott och stödja brottsutsatta och åtgärder mot mäns våld mot kvinnor och våld mot barn utgör två av de områden som regeringen pekar ut i politikens inriktning inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet (prop. 2022/23:1 utg.omr. 4 s. 51 f.).

EU-konferens om kopplingen mellan ekonomisk egenmakt och könsbaserat våld

Som en del av det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd hölls den 1–2 februari 2023 en konferens i Stockholm med temat kvinnors ekonomiska egenmakt samt förebyggandet och bekämpandet av könsrelaterat våld. Under konferensen behandlades frågor som vikten av ekonomisk självständighet för att kunna lämna våldsamma relationer, konsekvenserna av ekonomiskt våld och möjligheten att förebygga könsrelaterat våld och trakasserier i arbetslivet.

Tidigare riksdagsbehandling

Motioner

Motionsyrkanden om arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer behandlades av utskottet senast i betänkande 2021/22:AU8 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 17 f.). I betänkandet behandlades även motionsyrkanden om stödet till kvinno- och tjejjourer (s. 36 f.) och om informationsuppdrag om lagstiftningen mot sexköp (s. 38 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2021/22:90).

Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Utskottet behandlade i november 2022 en skrivelse från regeringen med en fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2021/22:267, bet. 2022/23:AU3). Utskottet föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2022/23:20).

Utskottets ställningstagande

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem som kränker och begränsar kvinnors grundläggande fri- och rättigheter. Våldet orsakar stort lidande och kan få livslånga konsekvenser. Våldet kan ta sig uttryck på många olika sätt, och utskottet vill betona den kraftsamling som behövs för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Utskottet noterar den politiska inriktning som kommer till uttryck i såväl Tidöavtalet som budgetpropositionen för 2023 när det gäller att fortsätta och växla upp arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Ett flertal motioner tar upp att det är centralt att satsa på det våldsförebyggande arbetet. När det gäller förslaget i kommittémotion 2022/23:2139 (S) yrkande 55 om att ett nationellt våldsförebyggande program bör tas fram anser utskottet att det nationella våldsförebyggande program som regeringen beslutade i juni 2022 ligger väl i linje med vad som efterfrågas. Även när det

gäller partimotion 2022/23:2277 (MP) yrkande 72 och vikten av att satsa på våldsförebyggande arbete kan utskottet konstatera att det bedrivs ett omfattande och brett arbete för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det pågående arbetet får anses ligga i linje med det som motionärerna lyfter fram, såväl det som gäller långsiktigt arbete som åtgärder på kortare sikt. Utskottet anser därmed inte att det finns anledning att ta något initiativ med anledning av förslagen i motionerna, och därför bör yrkandena avslås.

När det gäller ekonomiskt våld som tas upp i partimotion 2022/23:2277 (MP) yrkandena 105 och 106 och motionerna 2022/23:122 (S) och 2022/23:2070 (L) yrkande 1, kan utskottet inte annat än instämma med motionärerna om att denna form av våld hitintills har getts otillräcklig uppmärksamhet. Att samhället måste bli bättre på att identifiera, fånga upp och stödja den som är utsatt eller riskerar att bli utsatt för ekonomiskt våld råder det ingen tvekan om. Utskottet noterar att ekonomisk utsatthet och utsatthet efter separation tillhör de utvecklingsområden som det särskilda åtgärdsprogrammet för 2021–2023 fokuserar på. Utskottet har glädjande nog uppfattat att regeringen nyligen har påbörjat ett arbete med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram för åren 2024–2026, den sista perioden i den nationella tioåriga strategin, och utskottet förutsätter att regeringen i det arbetet fokuserar på bl.a. ekonomiskt våld. Utskottet har vidare uppfattat att regeringen har för avsikt att ta fram en ny nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, och förutsätter att problemen med ekonomisk maktutövning och kontroll kommer att uppmärksammas även i det arbetet. Det finns därmed inte anledning att rikta något tillkännagivande till regeringen för att slå vakt om det fortsatta arbetet mot ekonomiskt våld. De aktuella motionsyrkandena bör därför avslås.

När det gäller det nuvarande åtgärdsprogrammet, det s.k. 99-punktsprogrammet, som uppmärksammas i kommittémotion 2022/23:2139 (S) yrkande 48, kan utskottet inte se att det finns behov av att rikta något tillkännagivande till regeringen för att säkerställa dess genomförande. Utskottet konstaterar att regeringen ihärdigt fortsätter det arbete som påbörjats och att regeringen har vidtagit, och aviserat, ytterligare åtgärder för att kraftsamla mot mäns våld mot kvinnor, och utskottet kommer att mycket noga följa regeringens fortsatta arbete för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det aktuella yrkandet bör därmed avslås.

Inte heller när det gäller de motionsförslag som handlar om olika åtgärder mot s.k. eftervåld anser utskottet, med hänvisning till pågående arbete, att det finns behov av att rikta något tillkännagivande till regeringen. Utskottet noterar bl.a. den pågående utredningen om en översyn av kontaktförbudslagstiftningen, vilken alldeles nyligen fått breddade direktiv av regeringen. Utskottet noterar vidare det pågående regeringsuppdraget till Socialstyrelsen om att stödja kommunerna i deras arbete med att hjälpa våldsutsatta att ordna stadigvarande boende. Utskottet anser därmed att även partimotionerna 2022/23:1673 (C) yrkande 69 och 2022/23:2277 (MP)

yrkande 118 och kommittémotionerna 2022/23:2139 (S) yrkande 47 och 2022/23:883 (C) yrkande 24 bör avslås.

Kvinno- och tjejjourernas verksamhet, som uppmärksammas i kommittémotion 2022/23:2053 (S) yrkande 5, har enligt utskottet stor betydelse för att skydda, stödja och hjälpa våldsutsatta kvinnor och deras barn. Utskottet har samma grundläggande utgångspunkt som motionärerna om att dessa organisationer måste ges goda förutsättningar att bedriva sitt arbete. När det gäller finansieringen av jourernas verksamhet noterar utskottet den nya förordning som samlar statsbidragen för kvinno- och tjejjourer och andra ideella organisationer inom brottsofferområdet. Denna nya modell för statsbidragen har alldeles nyligen trätt i kraft. Utskottet förutsätter att regeringen noga följer utfallet av den nya förordningen, och ser i nuläget inte skäl för något initiativ när det gäller hur jourerna finansieras. Det aktuella yrkandet bör därmed avslås.

I motion 2022/23:1680 (C) yrkande 2 uppmärksammas livssituationen för kvinnor som lever med skyddad identitet. När det gäller denna fråga noterar utskottet det uppdrag som Jämställdhetsmyndigheten i närtid har att redovisa till regeringen. Frågan är därmed uppmärksammas och utskottet ser i nuläget inte skäl för något tillkännagivande till regeringen, och därför bör det aktuella yrkandet avslås.

Att förebygga och bekämpa människohandel, inklusive efterfrågan på köp av sexuella tjänster, är en viktig del av jämställdhetspolitiken och målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Som uppmärksammas i partimotion 2022/23:1673 (C) yrkande 4 är förbudet av köp av sexuella tjänster ett viktigt instrument i arbetet mot prostitution och människohandel. När det gäller motionärernas konkreta förslag om att Jämställdhetsmyndigheten bör ges ett permanent informationsuppdrag om den s.k. sexköpslagen anser utskottet, med hänvisning till det nationella samordningsansvar som myndigheten redan har, inte att det finns skäl att tillmötesgå detta förslag. Det aktuella yrkandet bör därmed avslås.

När det gäller våld mot kvinnor i det samiska samhället som tas upp i kommittémotion 2022/23:2098 (MP) yrkande 10 noterar utskottet det pågående regeringsuppdraget till Sametinget som bl.a. handlar om att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och flickor. Utskottet ser i nuläget inte att det finns behov av något initiativ med anledning av det aktuella motionsyrkandet, som därför bör avslås.

Nollvision för våld i nära relationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att en nollvision för våld i nära relationer ska införas och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 7 (S, V, C, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:2053 av Teresa Carvalho m.fl. (S) föreslår motionärerna att regeringen ska verka för att införa en nollvision för mäns våld mot kvinnor (yrkande 4). Liknande förslag om att införa en nollvision finns i kommittémotion 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 54 och i motion 2022/23:2034 av Olle Thorell m.fl. (S).

I kommittémotion 2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) föreslår motionärerna att regeringen antar en nollvision för kvinnovåld (yrkande 1). Enligt motionärerna skulle en nollvision som uttalat mål bidra till arbetet med att fortsätta att ligga i framkant när det gäller jämställdhet och påminna om att vi aldrig någonsin kan ta den för given.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet framhåller ovan är mäns våld mot kvinnor ett allvarligt samhällsproblem som kränker och begränsar kvinnors grundläggande fri- och rättigheter. Våldet kan ta sig uttryck på många olika sätt och utskottet vill återigen betona den kraftsamling som behövs för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Våld förekommer i alla former av nära relationer. Även våld mot män i nära relationer och våld i samkönade relationer behöver uppmärksammas i det våldsförebyggande arbetet.

Utskottet välkomnar den politiska inriktning som kommer till uttryck i såväl Tidöavtalet som budgetpropositionen för 2023 när det gäller att fortsätta och växla upp arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Utskottet konstaterar att ett av de befintliga jämställdhetspolitiska delmålen är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Delmålet omfattar också mäns och pojkars våldsutsatthet och kroppsliga integritet samt hedersrelaterat våld och förtryck och har en stark koppling till närliggande former av våld såsom våld i samkönade relationer och våld mot barn (skr. 2016/17:10 s. 84). Den ambition som uttrycks i delmålet är både bra och välbehövlig, men mer måste göras för att få slut på våldet.

Ett steg i rätt riktning är att införa en nollvision för våld i nära relationer. Ingen ska någonsin behöva tvivla på att samhället prioriterar och tar frågan på allvar, och står på den utsattas sida. En nollvision skickar en tydlig signal att

våld i nära relationer är ett problem som måste ägnas största möjliga uppmärksamhet.

Med det anförda anser utskottet att regeringen ska införa en nollvision för våld i nära relationer.

Det som utskottet nu anført bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna. Utskottets ställningstagande innebär delvis bifall till kommittémotionerna 2022/23:958 (SD) yrkande 1, 2022/23:2053 (S) yrkande 4 och 2022/23:2139 (S) yrkande 54 samt motion 2022/23:2034 (S).

Hedersrelaterat våld och förtryck

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. kompetens- och kunskapshöjande åtgärder och statistik över omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck.

Jämför reservation 8 (S), 9 (C) och 10 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) understryker motionärerna att det hedersrelaterade våldet och förtrycket måste upphöra och att samhället måste reagera kraftfullt mot alla former av hedersrelaterat våld och förtryck (yrkande 51). Motionärerna påtalar bl.a. vikten av att ta till vara och genomföra de förslag och åtgärder som finns med i det 99-punktsprogram som presenterades av regeringen i december 2021.

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) anser motionärerna att yrkesverksamma som jobbar nära unga personer samt tjänstemän på kommuner och myndigheter ska utbildas om hedersrelaterat våld och förtryck (yrkande 81). Ett liknande förslag har motionärerna i yrkande 119. Även i kommittémotionerna 2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 44, 2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 36 och 2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 33 betonas vikten av att olika personalgrupper utbildas om hedersrelaterat våld och förtryck.

I kommittémotion 2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) anser motionärerna att det bör genomföras en nationell kunskapshöjning hos rättsväsendet, skolan, regioner, kommuner och myndigheter om effektiva sätt att förebygga, upptäcka och motverka hedersförtryck (yrkande 25). Motionärerna anser vidare att relevanta myndigheter bör ta fram nationell statistik över hur utbrett hedersvåld och hedersförtryck är (yrkande 26).

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) betonas motionärerna att alla samhällsinstanser måste ha kompetens att identifiera hedersförtryck och därmed kunna agera så tidigt som möjligt och hindra att barn utsätts för eller skolas in i att utöva hedersförtryck (yrkande 94).

I motion 2022/23:1076 av Ann-Sofie Alm (M) understryker motionären att det måste råda nolltolerans mot hederskulturens brott i Sverige och anser att regeringen bör återkomma med förslag på hur detta kan uppnås.

I motion 2022/23:1693 av Robert Hannah och Juno Blom (båda L) anser motionärerna att det bör utredas hur ett kulturskifte för sexuell frigörelse i förorterna kan uppnås. Motionärerna lyfter bl.a. fram att alla nyanlända bör informeras om svenska regler och rättigheter kring reproduktiv hälsa.

Bakgrund

Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och kompletterande riktade åtgärdsprogram

Som redovisats i föregående avsnitt gäller sedan 2017 en tioårig nationell strategi som är styrande för bl.a. regeringens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Som också redovisats ovan har strategin kompletterats med riktade åtgärdsprogram.

I det åtgärdsprogram som gäller för 2021–2023 är flera åtgärder inriktade på att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Det handlar bl.a. om inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, om ett permanent, utvecklat och utökat uppdrag till länsstyrelserna och om samarbete med Sveriges Kommuner och Regioner för stöd till lokal och regional nivå.

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck

Länsstyrelsen i Östergötlands län har sedan 2005 haft nationella regeringsuppdrag som syftat till att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdragen har sedan 2014 genomförts inom ramen för ett nationellt kompetenssteam mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Den 1 oktober 2022 inrättades ett permanent nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län. Centrumet har i uppgift att stödja och bidra till ett strategiskt, förebyggande och kunskapsbaserat arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck på nationell, regional och lokal nivå. Centrumet ska bl.a. stödja kommuner och regioner i deras arbete med att införa, följa upp och utvärdera arbetssätt och metoder för stödet till utsatta. Till centrumets uppgifter hör också att regelbundet undersöka omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige och utvecklingen av samhällets insatser på området. En ytterligare uppgift är att samla och sprida kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck baserad på forskning och beprövad erfarenhet.

Nationellt centrum för kvinnofrid

Som nämnts i föregående avsnitt har Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) regeringens uppdrag att nationellt höja kunskapen om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. För att

genomföra uppdragen arbetar NCK med utbildning av yrkesverksamma och studenter, metodutveckling för omhändertagande av våldsutsatta kvinnor samt med information, forskning och kunskapssammanställning.

Länsstyrelsernas arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

Länsstyrelserna har under lång tid haft i uppdrag att inom sina respektive län stödja genomförande och uppföljning av regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Sedan den 1 januari 2022 är det även fastställt i förordning att det vid varje länsstyrelse ska finnas en samordningsfunktion för frågor om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel (SFS 2021:995). Till samordningsfunktionens uppgifter hör bl.a. att stödja och bidra till framtagandet och genomförandet av regionala sektorsövergripande strategier och handlingsplaner samt till utbildning och kompetensutveckling i länet.

Länsstyrelserna har vidare i uppdrag att på några platser i landet stödja utvecklingen av kommun- och myndighetsgemensamma resurscentrum för barn och vuxna som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Dessa resurscentrum kan innebära samlokalisering av socialtjänst, hälso- och sjukvård samt polisanställda med flerspråkig kompetens, för att underlätta stöd och skydd.

Jämställdhetsmyndigheten

I Jämställdhetsmyndighetens uppdrag ligger att främja utvecklingen av förebyggande insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck och att synliggöra och motverka hedersrelaterat våld och förtryck med inriktning på nationell kunskapsutveckling och strategiska övergripande frågor.

I sitt regleringsbrev för budgetåret 2022 gavs Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att identifiera eventuella kunskapsluckor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer hos yrkesgrupper som möter våldsutsatta. Uppdraget omfattar alla typer av våldsutsatthet som ingår i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Uppdraget ska särskilt belysa kunskapsluckor hos yrkesgrupper som möter personer som av olika skäl befinner sig i en utsatt situation. Jämställdhetsmyndigheten ska i uppdraget beakta kunskap från uppdraget att genomföra utbildningsinsatser för socialtjänstens personal om våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor (S2018/03930). I uppdraget ingår även att vid behov lämna förslag på åtgärder. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 30 november 2023.

Brottsförebyggande rådet

Brottsförebyggande rådet har, tillsammans med Jämställdhetsmyndigheten, tagit fram ett fördjupat stöd för hur den generella kartläggningen av brottsligheten i ett område kan kompletteras med en bild av hur våldet i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och

människohandel för sexuella ändamål ser ut och vilka förutsättningar som finns att förebygga sådant våld (Brå 2022, Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper – våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål).

Uppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) fick i sitt regleringsbrev för 2021 i uppdrag att genomföra informationsinsatser om bl.a. hedersrelaterat våld och förtryck, riktade till yrkesverksamma och andra vuxna som möter nyanlända och unga asylsökande i sitt arbete eller inom ideella engagemang. Uppdraget ska delredovisas senast den 30 mars 2023 och slutredovisas senast den 29 mars 2024.

I sitt regleringsbrev för 2023 har MUCF fått i fortsatt uppdrag att till fritidsledare och andra yrkesverksamma som arbetar med ungas fritid sprida det kunskapsunderlag med fokus på hedersrelaterat våld och förtryck som myndigheten har tagit fram. Detta uppdrag ska redovisas den 31 mars 2023 samt den 31 mars 2024.

Uppdrag till Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) fick i oktober 2021 i uppdrag av regeringen att främja utvecklingen av våldsförebyggande arbete genom stöd till föräldrar inriktat på familjer i en hederskontext (A2021/02053). Inom ramen för uppdraget ska MFoF inhämta kunskaper och erfarenheter från en rad olika myndigheter och vid behov föra dialog med regioner, kommuner samt organisationer inom civilsamhället. Uppdraget ska delredovisas senast den 28 april 2023 i form av en handlingsplan för myndighetens arbete och slutredovisas till regeringen senast den 28 mars 2025.

Sveriges Kommuner och Regioner

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har sedan 2018, med stöd av regeringen, bedrivit ett utvecklingsarbete med fokus på jämställdhet och kvinnofrid i två treåriga satsningar. Den pågående satsningen, som avser 2021–2023, stöder kommuner och regioner att tidigt förebygga våld, förbättra stödet för våldsutsatta och ge mer jämställd service, vård och insatser. Målet är att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården och det våldsförebyggande arbetet i förskola och skola. En grundläggande del av satsningen består i att stärka samverkan på lokal, regional och nationell nivå. Arbetet sker i nära samverkan med Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, länsstyrelserna, Socialstyrelsen och Jämställdhetsmyndigheten.

Statliga utredningar

Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga

Regeringen beslutade i mars 2020 att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté i form av en trygghetsberedning (Ju 2020:09). Kommittén ska bistå regeringen med underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

Kommittén lämnade i december 2022 delbetänkandet Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) i vilken den lämnar bedömningar och förslag när det gäller att förebygga barns och ungas utsatthet för och delaktighet i brott. Ett av kommitténs fokusområden i betänkandet är våld i barns och ungas nära relationer.

En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn

Utredningen En uppväxt fri från våld redovisade sitt uppdrag i januari 2023 i betänkandet En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70). Utredningen föreslår en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Den föreslagna strategin omfattar alla olika former av våld som barn kan utsättas för, oavsett var våldet utövas eller av vem. Strategin slår fast en övergripande målsättning samt fem långsiktiga mål som anger riktningen för arbetet under den närmaste tioårsperioden. Utredningen lämnar även förslag till en organisation för genomförande, kunskapsutveckling och uppföljning.

Utredningen om åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet

Regeringen beslutade i november 2021 att tillsätta en utredning om åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet (Ju 2021:16). I direktiven betonas att åtgärder måste vidtas som kan motverka att flickor och kvinnor utsätts för olika former av begränsningar och kontroller av sin sexualitet. Som ett uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck förekommer det att s.k. oskuldskontroller och oskuldsoperationer genomförs på flickor och kvinnor samt att oskuldssintyg upprättas. I uppdraget ingår att se över hur skyddet mot denna typ av otillbörliga kontroller av flickors och kvinnors sexualitet kan stärkas. I uppdraget ingår också att se över om underlåtenhet att anmäla eller på annat sätt avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott bör kriminaliseras (dir. 2021:98). Genom tilläggsdirektiv, som beslutades i juli 2022, utvidgades uppdraget till att även omfatta en översyn av det nuvarande straffansvaret för s.k. omvändelseförsök (dir. 2022:113). Ytterligare tilläggsdirektiv beslutades i november 2022 varigenom utredaren fick i uppdrag att lämna förslag som innebär en kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldssintyg och oskuldsoperationer (dir. 2022:136).

Uppdraget i sin helhet ska redovisas samlat till regeringen senast den 1 juli 2023.

Tidöavtalet

I det s.k. Tidöavtalet anger samarbetspartierna Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna att de är överens om att ta ansvar för Sverige i ett gemensamt samarbete under mandatperioden 2022–2026.

När det gäller hedersrelaterat förtryck och hedersrelaterade maktstrukturer vill samarbetspartierna se en breddad och skärpt lagstiftning. Enligt avtalet ska lagstiftningen mot hedersrelaterat förtryck skärpas, stödet till utsatta förbättras och myndigheternas arbete effektiviseras (s. 28).

I avtalet lyfts vidare frågan om stöd och information till utsatta upp. Ökade insatser ska göras för att brottsoffer och potentiella brottsoffer ska ha full kännedom om sina rättigheter och om möjligheter till hjälp och stöd. Riktade insatser ska göras till personer i en särskilt utsatt situation, såsom barn och unga, äldre samt personer utsatta för hedersrelaterat förtryck (s. 28).

Inom området migration och integration anges det bl.a. att en utredning ska tillsättas med uppdrag att föreslå ändringar av reglerna om samhällsintroduktion för asylsökande, samhällsorientering för nyanlända och sfi-undervisning. Utredningen ska bl.a. föreslå författningsändringar som innebär att samhällsintroduktionen och samhällsorienteringen görs obligatorisk. Utredningen ska även lämna förslag på en nationell läroplan för den kommunala samhällsorienteringen för nyanlända där ökad tonvikt ska läggas vid jämställdhet, kvinnors rättigheter, religionsfrihet och samhällets övriga grundvärderingar samt lämna förslag som innebär att samhällsorienteringen avslutas med ett godkänt prov i samhällskunskap (s. 46).

Budgetpropositionen för 2023

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 13 s. 66) att den intensifierar arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck genom en kraftigt förstärkt långsiktig satsning. Vidare anför regeringen att skyddet mot hedersrelaterat våld och förtryck bör stärkas och breddas under mandatperioden samtidigt som stödet till utsatta förbättras. Regeringen tar bl.a. upp att en utredning ser över hur skyddet mot oskuldskontroller och oskuldoperationer kan stärkas.

Vidare aviserar regeringen att en utredning om samhällsintroduktion och samhällsorientering ska tillsättas med den inriktning som anges i Tidöavtalet (s. 28).

Regeringen föreslår förstärkningar dels av det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, dels för att stödja kvinnors och flickors organisering i utsatta områden. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (prop. 2022/23:1 utg.omr. 13, bet. 2022/23:AU1, rskr. 2022/23:89).

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck behandlades av utskottet senast i betänkande 2021/22:AU8 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 23 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2021/22:90).

Utskottets ställningstagande

Hedersrelaterat våld och förtryck utgör en mycket allvarlig kränkning av människors grundläggande fri- och rättigheter. Utskottet vill inledningsvis framhålla vikten av att bedriva ett uthålligt och långsiktigt arbete mot hedersproblematiken och att arbetet med att bekämpa det hedersrelaterade våldet och förtrycket är inriktat både på att stärka skyddet och rörelsefriheten för den som är utsatt och på att skärpa och bredda lagstiftningen mot förövarna. Hedersrelaterat våld och förtryck har ingen plats i vårt samhälle.

Den gällande tioåriga nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor innebär enligt utskottet en betydelsefull långsiktig inriktning för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck är förankrat i en långsiktig nationell strategi skapar förutsättningar för den uthållighet som måste finnas för att få bukt med hedersproblematiken.

När det gäller det s.k. 99-punktsprogrammet, som uppmärksammas i kommittémotion 2022/23:2139 (S) yrkande 51, instämmer utskottet självfallet med motionärerna om att samhället måste reagera kraftfullt mot alla former av hedersrelaterat våld och förtryck. Till skillnad från motionärerna ser utskottet inte något behov av ett initiativ till regeringen för att slå vakt om genomförandet av det aktuella programmet. Som utskottet redan hänvisat till i föregående avsnitt har utskottet uppfattat att regeringen, som nästa steg för att säkerställa ett samordnat, långsiktigt och effektivt arbete för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, påbörjat ett arbete med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram som ska gälla för perioden 2024–2026. Vidare vill utskottet även i detta sammanhang välkomna det besked som utskottet har uppfattat om att regeringen har inlett ett arbete med att ta fram en ny nationell strategi. Med det anförda bör det aktuella yrkandet avslås.

Att synliggöra hedersproblematiken och få bättre kunskap om omfattningen och utbredningen är väsentligt för att kunna sätta in rätt resurser och åtgärder. Utskottet kan konstatera att kunskapen om omfattningen av och utsattheten för hedersrelaterat våld och förtryck alltfjämt är begränsad. Samtidigt kan utskottet notera att flera viktiga åtgärder har vidtagits i kunskapshöjande riktning. Att ett permanent nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck har inrättats innebär ökad kunskap, långsiktighet i arbetet och förbättrade möjligheter att följa utvecklingen på området. När det gäller frågan om kunskap och statistik om hur utbrett hedersförtrycket är i Sverige noterar utskottet även bl.a. det metodstöd som Brottsförebyggande rådet i samverkan

med Jämställdhetsmyndigheten tagit fram för kartläggning av brottsligheten i ett område. Med hänvisning till dessa kunskapshöjande åtgärder anser utskottet inte att det finns skäl att ta något initiativ i enlighet med förslaget i kommittémotion 2022/23:1882 (C) yrkande 26 om att myndigheter bör ges i uppdrag att ta fram nationell statistik över hedersförtryckets utbredning. Yrkandet bör därmed avslås.

Flera motioner i detta avsnitt har förslag som gäller vikten av utbildning och kompetens hos yrkesverksamma och olika myndigheter när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Motionärerna lyfter fram att det är angeläget att alla berörda har den kunskap och kompetens som krävs för att upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck och för att kunna agera och ge adekvat stöd till den som utsätts eller riskerar att utsättas. Det är även för utskottet tydligt att förmågan att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck måste stärkas. Till skillnad från motionärerna ser utskottet dock inte behov av att rikta något tillkännagivande till regeringen i denna fråga. Utskottet kan konstatera att flera myndigheter arbetar med regeringsuppdrag om att öka kunskapen och kompetensen bland yrkesverksamma, bl.a. Jämställdhetsmyndigheten och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. I sammanhanget vill utskottet också framhålla länsstyrelsernas arbete för att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck och den pågående kvinnofridsatsning som bedrivs av Sveriges Kommuner och Regioner. Utskottet vill även här lyfta fram verksamheten vid det nationella kompetenscentret mot hedersrelaterat våld och förtryck samt vidare framhålla den utbildning av yrkesverksamma och studenter som Nationellt centrum för kvinnofrid arbetar med. Därmed anser utskottet att partimotion 2022/23:1673 (C) yrkandena 81 och 119 samt kommittémotionerna 2022/23:864 (C) yrkande 44, 2022/23:883 (C) yrkande 36, 2022/23:894 (C) yrkande 33 och 2022/23:1882 (C) yrkande 25 bör avslås.

När det gäller partimotion 2022/23:2277 (MP) yrkande 94 som riktar in sig på kompetens för att kunna agera så tidigt som möjligt och hindra barn från att utsättas för eller skolas in i att utöva hedersförtryck vill utskottet i likhet med motionärerna framhålla betydelsen av tidiga insatser. Alla barn har rätt att skyddas från våld, och det är ett samhällsligt ansvar att arbeta för att förverkliga denna grundläggande rättighet. Vikten av tidiga och samordnade insatser för att bekämpa hedersproblematiken kan inte nog betonas. Utskottet noterar att utredningen En uppväxt fri från våld som bl.a. haft i uppdrag att ta fram en nationell strategi för att förebygga våld mot barn nyligen har överlämnat sitt betänkande till regeringen. Regeringen bör enligt utskottet nu ges tid att analysera de överväganden och förslag som utredningen lämnat. Det aktuella yrkandet bör därmed avslås.

I motion 2022/23:1693 (L) anser motionärerna bl.a. att alla nyanlända bör få information om svenska regler och rättigheter kring reproduktiv hälsa. När det gäller denna fråga noterar utskottet det som anges i Tidöavtalet om ökad tonvikt på bl.a. jämställdhet och kvinnors rättigheter i samhällsorienteringen för nyanlända. Utskottet noterar också uppdraget till Myndigheten för

familjerätt och föräldraskapsstöd om att främja utvecklingen av våldsförebyggande arbete med föräldrar i hederskontext. Vidare kan noteras de satsningar som görs genom budgetpropositionen för 2023 på en intensifiering av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck genom en förstärkt långsiktig satsning, och en permanent förstärkning för att stödja kvinnors och flickors organisering i utsatta områden. Med hänvisning till det pågående arbetet ser utskottet inte behov av att ta något initiativ med anledning av motionen, som därmed bör avslås.

När det gäller förslaget i motion 2022/23:1076 (M) om nolltolerans mot hederskulturens brott i Sverige finns med hänvisning till regeringens samlade politik på området enligt utskottet inte skäl att föreslå något initiativ. Även denna motion bör därmed avslås.

Utskottet välkomnar sammanfattningsvis regeringens tydliga inriktning att fortsätta utveckla arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och noterar att Tidöavtalet innehåller en rad förslag inom detta område.

Jämställdhet i arbetslivet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. åtgärder för att främja jämställdhet i arbetslivet och uppnå jämställda löner.

Jämför reservation 11 (SD), 12 (C) och 13 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:957 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) motsätter sig motionärerna alla former av kvotering och positiv särbehandling på basis av kön och menar att sådan praxis inom offentlig verksamhet måste avvecklas (yrkande 1). Motionärerna framhåller också vikten av åtgärder för att uppnå ekonomisk jämställdhet (yrkande 6). De anför bl.a. att effekterna av lönekartläggningar regelbundet bör utvärderas för att säkerställa maximal effekt.

I kommittémotion 2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) anser motionärerna att det bör utredas om kvinnor har samma möjligheter som män att bli jordbrukare (yrkande 33). Vetskap finns om att jordbruket är mansdominerat, men det finns enligt motionärerna för lite vetskap om vad det beror på.

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) anser motionärerna att det bör utredas nya sätt för att minska lönegapet mellan kvinnor och män (yrkande 24). Ett liknande förslag finns i kommittémotion 2022/23:852 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 15.

Vidare i partimotion 2022/23:1673 (C) lyfter motionärerna fram att det bör föras en tät dialog mellan det offentliga och byggbranschen i jämställdhetsfrågor (yrkande 41). Det skulle enligt motionärerna kunna få fler att hitta till

byggbranschen, uppfylla kompetensbehovet och skapa mer jämställda arbetsplatser. Motionärerna markerar i sammanhanget även betydelsen av jämställd samhällsbyggnad (yrkande 42), och tar bl.a. upp vikten av att skapa trygga stadsmiljöer. Motionärerna anser vidare att det bör utredas på vilket sätt företag inom byggbranschen som driver ett aktivt värdegrundsarbete kan premieras (yrkande 43). Även i kommittémotion 2022/23:909 av Alireza Akhondi m.fl. (C) finns motsvarande förslag om dialog i byggbranschen, jämställd samhällsbyggnad och värdegrundsarbete (yrkandena 21 och 22).

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) anser motionärerna att lönegapet måste slutas och att kvinnodominerade yrken måste värderas högre (yrkande 9). Motionärerna lyfter i samma motion också fram kvotering som en möjlighet att nå jämställdhet (yrkande 12). Enligt motionärerna måste kvotering i högre grad ses som en möjlighet för att komma till rätta med underrepresentationen av kvinnor på ledande positioner.

Bakgrund

Delmålet om ekonomisk jämställdhet

Enligt delmålet om ekonomisk jämställdhet ska kvinnor och män ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut, och detta gäller i fråga om såväl anställnings-, löne- och andra arbetsvillkor som utvecklingsmöjligheter i arbetet. Kvinnor och män ska också ha samma möjligheter att starta och driva företag som kan växa och generera en inkomst.

Jämställdhetsmyndigheten har på regeringens uppdrag genomfört en uppföljning av utvecklingen i förhållande till delmålet om ekonomisk jämställdhet. Uppföljningen redovisades av myndigheten i januari 2022 genom rapporten Ekonomisk jämställdhet – En uppföljning av senare års utveckling av det jämställdhetspolitiska delmålet (rapport 2022:2).

Diskrimineringslagen

Av 2 kap. 1 § diskrimineringslagen (2008:567), förkortad DL, framgår att diskriminering av en arbetstagare är förbjuden. I 2 kap. 2 § DL anges dock att förbudet mot diskriminering i arbetslivet inte hindrar åtgärder som genomförs som ett led i en strävan att främja jämställdhet mellan kvinnor och män, och som avser annat än löne- eller andra anställningsvillkor. Så kallad positiv särbehandling i arbetslivet kan således under vissa förutsättningar vara tillåtet i fråga om kön, men inte i fråga om övriga diskrimineringsgrunder.

Enligt DL är det förbjudet med osakliga löneskillnader som har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. I syfte att upptäcka, åtgärda och förhindra osakliga löneskillnader som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna är arbetsgivaren skyldig att, i samverkan med representanter för arbetstagarna, kartlägga och analysera

bestämmelser och praxis om löner och andra anställningsvillkor för att se till att de inte direkt eller indirekt missgynnar någon grupp av skäl som har samband med någon diskrimineringsgrund. I arbetet med aktiva åtgärder enligt 3 kap. DL ingår vidare att arbetsgivare ska genomföra årliga lönekartläggningar. Syftet med lönekartläggningen är att upptäcka, åtgärda och förhindra osakliga skillnader i lön och andra anställningsvillkor mellan kvinnor och män. I det ingår att analysera såväl löneskillnader som bestämmelser och praxis om löner och andra anställningsvillkor som tillämpas hos arbetsgivaren.

I arbetsgivarnas arbete med aktiva åtgärder ingår också att arbetsgivare bl.a. genom utbildning, annan kompetensutveckling och andra lämpliga åtgärder ska främja en jämn könsfördelning i skilda typer av arbeten, inom olika kategorier av arbetstagare och på ledande positioner.

Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen

Mot bakgrund av att regeringen ville se skarpare sanktioner mot de arbetsgivare som inte följer lagstiftningen när det gäller diskriminering och trakasserier tillsatte regeringen i augusti 2018 en utredning om hur tillsynen över diskrimineringslagen kan bli mer effektiv (dir. 2018:99). En del av uppdraget bestod i att se över vilka åtgärder som behövs för att säkerställa att bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen följs.

Utredningen presenterade i december 2020 delbetänkandet Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen – aktiva åtgärder och det skollagsreglerade området (SOU 2020:79) där det bl.a. föreslås att Diskrimineringsombudsmannen ska få rätt att utfärda föreskrifter om kraven på arbetsgivare när det gäller arbetet med aktiva åtgärder.

Kommissionen för jämställda livsinkomster

Kommissionen för jämställda livsinkomster som tillsattes av regeringen i mars 2020 har bl.a. haft i uppdrag att se över och komma med förslag på åtgärder för främjande av jämställda arbetsplatser samt att göra en kartläggning och analys av hur löneskillnader mellan kvinnor och män kan följas över tid. Kommissionen har även haft i uppdrag att analysera modeller såsom lönecertifiering eller lönetransparens för att minska det s.k. könslönegapet.

Kommissionens överväganden och förslag redovisas i betänkandet Minska gapet – Åtgärder för jämställda livsinkomster (SOU 2022:4) som överlämnades till regeringen i februari 2022. Kommissionen konstaterar bl.a. att det finns behov av utökad statistik om löneskillnader mellan kvinnor och män och behov av fler jämställdhetsanalyser som kompletterar befintligt arbete. Kommissionen identifierar fyra centrala beståndsdelar som den anser tillsammans kan påskynda utvecklingen mot jämställda löner. Den första delen är diskrimineringslagen och likalöneprincipen. Den andra delen är att utöka kunskapsbasen med hjälp av empiriska löne- och inkomstanalyser som kan synliggöra ekonomisk ojämställdhet och öka kunskapen om varför löneskillnader mellan kvinnor och män uppstår. En tredje del är att ta fram och

tillämpa relevant statistik som syftar till att ge opartiska underlag till beslutsfattare och allmänhet, vilket också främjar jämställda löner. Den fjärde delen är att öka insynen i lönesättningen genom att komplettera statistik med transparens.

Uppdrag till Medlingsinstitutet

Medlingsinstitutet ansvarar för medling i arbetstvister och har i uppdrag att verka för en väl fungerande lönebildning. Myndigheten är också statistikansvarig för den officiella svenska lönestatistiken. Myndigheten har vidare i uppgift att analysera löneutvecklingen från ett jämställdhetsperspektiv och presenterar årligen en rapport om löneskillnader mellan kvinnor och män.

Medlingsinstitutet fick i juni 2022 i uppdrag av regeringen att göra jämställdhetsanalyser av löneinkomster och andra inkomster (A2022/00945). Uppdraget handlar om att analysera inkomstskillnader mellan kvinnor och män över tid. Medlingsinstitutet ska i ett första steg göra en jämställdhetsanalys av löneinkomster och andra inkomster. Myndigheten ska även lämna förslag på hur jämställdhetsanalyser av löneinkomster och andra inkomster kan göras regelbundet. Utöver löneinkomster omfattar uppdraget en analys av hur avkastning från kapital, företagarkinkomst/näringsinkomst samt transfereringar fördelas mellan kvinnor och män. Resultatet bör jämföra inkomster mellan grupper och sektorer samt belysa hur inkomstskillnader mellan kvinnor och män kan se ut för olika grupper i samhället.

Uppdraget ska slutredovisas till regeringen i juni 2023.

Uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten om könsskillnader i utbildningsval

I sitt regleringsbrev för budgetåret 2021 fick Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att göra en kunskapssammanställning om könsskillnader i utbildningsval. Uppdraget redovisades av myndigheten i februari 2022 genom rapporten Val efter eget kön – En kunskapssammanställning om könsskillnader i utbildningsval (rapport 2022:4). Rapporten innehåller dels en lägesbeskrivning av könsskillnader i utbildningsval och könssegregering i utbildning, dels en redovisning av olika förklaringsfaktorer när det gäller vad som driver och upprätthåller de könsbundna utbildningsvalen och könssegregeringen. Därtill innehåller rapporten exempel på åtgärder som tidigare har vidtagits samt en bedömning av vilka områden och frågor som bör stå i fokus vid utformningen av framtida åtgärder.

Enligt uppdrag i regleringsbrevet för budgetåret 2022 ska Jämställdhetsmyndigheten även göra en analys av den könssegregerade arbetsmarknaden inom välfärdsyrken och ta fram förslag för att motverka könsbundna studie- och yrkesval och därigenom skapa en bredare rekryteringsbas till välfärden. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 28 april 2023.

Direktivförslag om bindande åtgärder för transparens i lönesättningen

Den 4 mars 2021 presenterade kommissionen ett förslag till direktiv om stärkt tillämpning av principen om lika lön för kvinnor och män för lika eller likvärdigt arbete tack vare insyn i lönesättningen och efterlevnadsmekanismer (COM(2021) 93). Syftet med förslaget är att säkerställa rätten till lika lön i hela EU. För att uppnå det anser kommissionen att det krävs normer för insyn i lönesättningen som ger arbetstagare möjlighet att kräva sin rätt till lika lön. Detta ska enligt förslaget möjliggöras genom att det skapas insyn i lönesättningen inom företag, att det blir lättare att tillämpa centrala begrepp för likalöneprincipen som lön och arbete av lika värde och att efterlevnadsmekanismerna stärks.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om åtgärder för att uppnå jämställda löner och främja jämställdhet i arbetslivet behandlades av utskottet senast i betänkande 2021/22:AU8 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 40 f.). I samma betänkande behandlade utskottet även yrkanden om kvotering och positiv särbehandling i arbetslivet (s. 63 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2021/22:90).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis slå fast vikten av ett hållbart och jämställt arbetsliv. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Det är således angeläget att påverka de strukturer och attityder som motverkar en jämställd arbetsmarknad.

När det gäller partimotionerna 2022/23:1673 (C) yrkande 24 och 2022/23:2277 (MP) yrkande 9 och kommittémotionerna 2022/23:957 (SD) yrkande 6 och 2022/23:852 (C) yrkande 15, som samtliga handlar om att minska lönegapet mellan kvinnor och män, välkomnar utskottet det engagemang som motionärerna visar för denna fråga. Utskottet instämmer givetvis i vikten av att bekämpa lönediskriminering och osakliga löneskillnader och vill i likhet med motionärerna framhålla betydelsen av att utveckla arbetet för att främja jämställda löner. Ett verktyg för att synliggöra löneskillnader är det arbete med lönekartläggning som åvilar alla arbetsgivare inom ramen för arbetet med aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen. Utskottet noterar i sammanhanget de förslag om bättre efterlevnad av reglerna om aktiva åtgärder som lämnats av Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen. Utredningens förslag har remissbehandlats och bereds nu inom Regeringskansliet. Vidare uppmärksammar utskottet det arbete som bedrivs av Medlingsinstitutet när det gäller att analysera löneutvecklingen samt det regeringsuppdrag som myndigheten ska slutredovisa till regeringen i juni 2023 som handlar om att analysera inkomstskillnader mellan kvinnor och

män över tid. Utskottet noterar även direktivförslaget om bindande åtgärder för transparens i lönesättningen som förväntas antas inom kort och som sedan ska genomföras i svensk rätt. Därmed anser utskottet att det inte finns skäl att i nuläget överväga något tillkännagivande till regeringen med anledning av något av de aktuella motionsyrkandena, som därmed bör avslås.

I kommittémotion 2022/23:957 (SD) yrkande 1 och partimotion 2022/23:2277 (MP) yrkande 12 framförs skilda uppfattningar om metoderna kvotering och positiv särbehandling. I den förstnämnda motionen vill motionärerna att alla former av kvotering och positiv särbehandling på basis av kön ska avvecklas, medan motionärerna bakom den sistnämnda motionen lyfter fram kvotering som ett potentiellt verktyg. Utskottets uppfattning är att positiv särbehandling inom diskrimineringslagens ramar är en väl avvägd ordning som utskottet inte ser skäl att ändra på. Utskottet noterar vidare de krav på arbetsgivare som ingår i arbetet med aktiva åtgärder att genom olika insatser främja en jämn könsfördelning bl.a. på ledande positioner. Det finns enligt utskottet inte skäl för ett tillkännagivande till regeringen i enlighet med något av de aktuella yrkandena, och de bör därför avslås.

Ett antal motionsförslag riktar in sig på åtgärder i jämställdhetsfrämjande syfte inom olika specifika branscher. I kommittémotion 2022/23:985 (SD) yrkande 33 efterfrågas mer underlag om orsaken till att det är så få kvinnor som arbetar som jordbrukare. I partimotion 2022/23:1673 (C) yrkandena 41–43 och kommittémotion 2022/23:909 (C) yrkandena 21 och 22 lyfter motionärerna fram byggbranschen och vill se åtgärder för en mer jämställd byggbransch. När det gäller dessa förslag noterar utskottet att frågor om könsskillnader i utbildningsval är en fråga som är uppmärksammas bl.a. genom olika uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten. Utskottet förutsätter att regeringen noga följer frågan om skillnader i utbildningsval och bedriver ett aktivt arbete för att uppnå de olika delmålen i det jämställdhetspolitiska ramverket. Därmed är utskottet inte berett att föreslå något tillkännagivande till regeringen med anledning av de aktuella motionsyrkandena, som därför bör avslås.

Diskriminering på grund av funktionsnedsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. utvärdering av efterlevnaden av diskrimineringslagen och informationsuppdrag till Diskrimineringsombudsmannen.

Jämför reservation 14 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:1232 av Maj Karlsson m.fl. (V) anser motionärerna att det bör ske en utvärdering av hur diskrimineringslagen efterlevs när det gäller funktionsnedsättning som diskrimineringsgrund (yrkande 4).

I motion 2022/23:291 av Jan Ericson (M) anser motionären att den som är i behov av assistanshund bör få ett starkare skydd. Motionären hänvisar till den lagstiftning som finns i Norge till skydd för den som har assistanshund, i vilken det bl.a. anges att man inte får skilja hundarna från sina förare. Liknande lagstiftning bör enligt motionären övervägas i Sverige.

I motion 2022/23:1674 av Rickard Nordin och Ulrika Heie (båda C) anser motionärerna att det bör ses över hur situationen kan förbättras för personer i behov av ledar- eller assistanshund (yrkande 1). De förespråkar att det tillsätts en utredning med uppdraget att stärka och ta till vara de möjligheter att röra sig i samhället som ledar- eller assistanshundar skapar. Motionärerna anser vidare att det informationsuppdrag som Diskrimineringsombudsmannen för närvarande har när det gäller personer med ledar- eller assistanshund bör utvidgas till att omfatta fler områden än restauranger och butiker (yrkande 2).

I motion 2022/23:722 av Malin Danielsson (L) tar motionären upp att många ledar- eller assistanshundförare vittnar om att de upplever diskriminering. För att underlätta för personer med funktionsnedsättning att delta i samhället anser motionären att förutsättningarna för att använda ledar- eller assistanshund som hjälpmedel i fler situationer behöver stärkas.

Bakgrund

Diskrimineringslagen

I diskrimineringslagen (2008:567) finns ett skydd mot diskriminering på grund av funktionshinder som omfattar arbetsliv, utbildning, hälso- och sjukvård, varor, tjänster och en rad andra samhällsområden.

Den 1 januari 2015 infördes bristande tillgänglighet som en ny form av diskriminering i lagstiftningen (prop. 2013/14:198, bet. 2013/14:AU8, rskr. 2013/14:367). Den 1 maj 2018 utvidgades skyddet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet genom att förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet utökades till att även omfatta företag inom varu- och

tjänstesektorn med färre än tio anställda (prop. 2016/17:220, bet. 2017/18:AU3, rskr. 2017/18:29).

Tillkännagivande från riksdagen

I samband med beredningen av proposition 2016/17:220 föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att en utvärdering av det utvidgade skyddet bör göras när lagstiftningen varit i kraft en tid. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (bet. 2017/18:AU3, rskr. 2017/18:29).

Ett utvärderingsarbete har påbörjats genom det återrapporteringskrav som Diskrimineringsombudsmannen fick i sitt regleringsbrev för 2022, se nedan.

Uppdrag till Diskrimineringsombudsmannen

Bristande tillgänglighet

I Diskrimineringsombudsmannens regleringsbrev för budgetåret 2022 anges att myndigheten ska redovisa antalet anmälningar i form av bristande tillgänglighet som inkommit till myndigheten från den 1 maj 2018 och som avser tillhandahållande av varor och tjänster för företag med färre än tio anställda. Därutöver ska myndigheten redovisa sin bedömning av hur det utvidgade skyddet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet som trädde i kraft den 1 maj 2018 har fallit ut för de personer som bestämmelsen är avsedd att skydda.

I sin årsredovisning för 2022 redovisar Diskrimineringsombudsmannen uppgifter om antalet anmälningar om bristande tillgänglighet som inkommit till myndigheten mellan den 1 maj 2018 och den 31 december 2021. Myndigheten anför att den har fått in få anmälningar om bristande tillgänglighet riktade mot verksamheter med färre än tio anställda och att det även saknas rättspraxis när det gäller bristande tillgänglighet inom området varor och tjänster som rör små verksamheter. Myndigheten konstaterar att bristen på rättspraxis innebär att det delvis är svårt att bedöma hur det utvidgade skyddet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet i praktiken har fallit ut för de personer som bestämmelsen är avsedd att skydda.

Informationsinsatser om diskrimineringslagen och diskriminering av personer som använder ledar- eller assistanshund

Diskrimineringsombudsmannen fick i juni 2022 i uppdrag av regeringen att genomföra särskilda informationsinsatser om skyddet mot diskriminering för personer med funktionsnedsättning som använder ledar- eller assistanshund som hjälpmedel (A2022/00876). Diskrimineringsombudsmannen ska tillhandahålla och sprida information om diskrimineringslagens bestämmelser i syfte att höja kunskapen hos berörda målgrupper, både rättighetsbärare och skyldighetsbärare. I uppdraget ingår att informera om bestämmelser som kan påverka tillgängligheten till bl.a. restauranger och butiker samt att beakta tillgängligheten för personer med andra funktionsnedsättningar som t.ex. astma och allergi. I uppdraget ska myndigheten samverka med Livsmedelsverket och

Myndigheten för delaktighet och samråda med berörda civilsamhällesorganisationer. Uppdraget ska redovisas med en slutrapport till regeringen senast den 1 november 2023.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om diskriminering på grund av funktionsnedsättning behandlades av utskottet senast i betänkande 2021/22:AU8 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 58 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2021/22:90).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inleda med att betona vikten av att identifiera och åtgärda brister i tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. Tillgänglighet innebär tillgång och tillträde till samhället, och utgör en av hörnstenarna för genomförandet av funktionshinderspolitiken.

I kommittémotion 2022/23:1232 (V) yrkande 4 anser motionärerna att det bör göras en utvärdering av hur diskrimineringslagen efterlevs när det gäller funktionsnedsättning som diskrimineringsgrund. När det gäller detta förslag uppmärksammar utskottet det utvärderingsarbete som regeringen har inlett med anledning av det tillkännagivande som riksdagen beslutade i samband med beredningen av propositionen om utvidgat skydd mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet. Utskottet konstaterar att Diskrimineringsombudsmannen nyligen fullgjort sitt återrapporteringskrav till regeringen, och utskottet anser att regeringens fortsatta hantering av riksdagens tillkännagivande inte bör föregripas genom att nu föra fram krav om en utvärdering i enlighet med det aktuella motionsyrkandet. Yrkandet bör därmed avslås.

När det gäller de övriga motionsförslagen i detta avsnitt som samtliga lyfter fram ledar- eller assistanshund som hjälpmedel instämmer utskottet med motionärerna i det angelägna att ta till vara de möjligheter att röra sig i samhället som sådana hundar ger vissa personer med funktionsnedsättning. Med det förbud mot diskriminering som har samband med funktionsnedsättning som finns i diskrimineringslagen, och som bl.a. gäller vid tillhandahållande av varor och tjänster, finns dock enligt utskottet en bra grund för att skapa goda förutsättningar för detta. Utskottet är i nuläget inte berett att ompröva gällande regelverk och anser därmed att motionerna 2022/23:291 (M), 2022/23:1674 (C) yrkande 1 och 2022/23:722 (L) bör avslås.

Avslutningsvis när det gäller det pågående uppdraget till Diskrimineringsombudsmannen om att genomföra särskilda informationsinsatser, vilket tas upp i motion 2022/23:1774 (C) yrkande 2, instämmer utskottet med motionärerna i att det är centralt att öka kunskapen och medvetenheten om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Utskottet finner dock att det aktuella uppdraget redan är utformat i linje med motionsönskemålet.

Restauranger och butiker nämns i uppdraget som exempel på områden, men uppdraget är inte avgränsat till att endast omfatta dessa områden. Det aktuella motionsyrkandet får därmed anses vara tillgodosett, och bör på den grunden avslås.

Diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om framtagande av en vitbok om hur hbt-personer historiskt har behandlats i Sverige.

Motionen

I motion 2022/23:724 av Robert Hannah (L) uppmärksammar motionären konceptet vitbok som ett sätt för den svenska staten att göra upp med sin egen historia av förtryck av minoritetsgrupper. Motionären föreslår att det tas fram en vitbok om hur hbt-personer historiskt har behandlats i Sverige.

Bakgrund

Strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck och kompletterande handlingsplan

Sedan 2014 bedrivs regeringens arbete för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter utifrån strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, även kallad hbtqi-strategin. Strategin utgör enligt regeringen grunden för ett långsiktigt arbete inom fokusområdena våld, diskriminering och andra kränkningar, unga hbtqi-personer, hälsa, vård och sociala tjänster, privat- och familjeliv, kulturområdet samt det civila samhället. För vissa av fokusområdena har regeringen utsett s.k. hbtqi-strategiska myndigheter i syfte att utgöra en samlande kraft för ökad kunskap och likvärdigt bemötande.

Regeringen har vidare beslutat om en handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter i syfte att komplettera strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck och kraftsamla arbetet med konkreta åtgärder för perioden 2020–2023.

Forum för levande historia fick i sitt regleringsbrev för budgetåret 2023 uppdraget som hbtqi-strategisk myndighet och blev därmed den tolfte myndigheten med detta uppdrag.

EU:s jämlikhetsstrategi för hbtqi-personer 2020–2025

Den 12 november 2020 presenterade kommissionen meddelandet En jämlikhetsunion: Jämlikhetsstrategi för hbtqi-personer 2020–2025 (COM(2020) 698). I meddelandet slår kommissionen fast målsättningen att varje hbtqi-person i EU ska vara trygg, ha lika möjligheter och fullt ut delta i samhällslivet. I strategin fastställs ett antal centrala mål inom fyra pelare som ska uppnås under åren 2020–2025. De fyra pelarna är hantera diskriminering av hbtqi-personer, säkerställa trygghet för hbtqi-personer, bygga inkluderande samhällen för hbtqi-personer samt leda kraven på jämlikhet för hbtqi-personer över hela världen. Utöver åtgärder inom dessa pelare är målsättningen från kommissionen att integrera hbtqi-personers rättigheter inom unionens politiska arbete, lagstiftningsinitiativ och finansieringsprogram.

Budgetpropositionen för 2023

Regeringen framhåller i budgetpropositionen för 2023 att den med hbtqi-handlingsplanen som utgångspunkt fortsätter arbetet för att främja lika rättigheter och förbättra hbtqi-personers situation i Sverige. Dialog med det civila samhället ingår i arbetet, och EU:s jämlikhetsstrategi för hbtqi-personer ska beaktas. Regeringen skriver vidare att det straffrättsliga skyddet mot s.k. omvändelseförsök ses över (dir. 2022:113).

För åren 2023 och 2024 tillförs 10 miljoner kronor för arbetet med hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (prop. 2022/23:1 utg.omr. 13, bet. 2022/23:AU1, rskr. 2022/23:89).

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsförslag om framtagande av en vitbok om hur hbt-personer historiskt har behandlats i Sverige behandlades av utskottet senast i betänkande 2021/22:AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 71 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2021/22:90).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka att i Sverige ska alla ha rätt att vara den man är och älska vem man vill. Detta ska gälla oavsett var i Sverige man bor och oavsett vilket sammanhang man befinner sig i. Utskottet kan dock konstatera att hbtqi-personer alltjämt drabbas av diskriminering och andra kränkningar. Fortsatta och nya insatser för att främja och förbättra hbtqi-personers hälsa och livssituation behövs därmed.

När det gäller hbtqi-personers situation i Sverige, som uppmärksammas i motion 2022/23:724 (L), konstaterar utskottet att det pågår ett omfattande arbete för att säkerställa lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell

läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Den s.k. hbtqi-strategin utgör tillsammans med EU:s jämlikhetsstrategi för hbtqi-personer en god grund för arbetet med att förbättra situationen för hbtqi-personer och främja deras levnadsvillkor. Utskottet välkomnar regeringens tydliga inriktning att med utgångspunkt i den handlingsplan som gäller fram t.o.m. 2023 fortsätta arbetet för att främja lika rättigheter och förbättra hbtqi-personers situation i Sverige. Vidare noterar utskottet bl.a. att det straffrättsliga skyddet mot s.k. omvändelseförsök ses över och att utredningen ska redovisa sitt uppdrag till regeringen senast den 1 juni 2023.

Regeringens samlade arbete för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter kommer att följas noga av utskottet. Att blicka bakåt i stället för framåt, och ta fram just en vitbok i enlighet med vad som föreslås i den aktuella motionen, är enligt utskottet inte en prioriterad åtgärd i det fortsatta arbetet. Den aktuella motionen bör därmed avslås.

Jämlikhetsdata

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om s.k. jämlikhetsdata och uppdrag till Statistiska centralbyrån.

Jämför reservation 15 (V, MP).

Motionen

I motion 2022/23:1461 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) påtalar motionärerna att Sverige till skillnad från många andra länder saknar jämlikhetsdata. Motionärerna vill att det ska ses över om och hur jämlikhetsdata skulle kunna införas i Sverige (yrkande 1). Motionärerna föreslår vidare att Statistiska centralbyrån ges i uppdrag att börja fråga om de diskrimineringsgrunder som det i dag saknas statistik om (yrkande 2). Avsaknaden av statistik för de fem diskrimineringsgrunderna könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, nationellt ursprung eller hudfärg, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder och sexuell läggning samt de fem nationella minoriteterna medför att den generella jämlikhets- och välfärdspolitiken famlar i blindo, skriver motionärerna.

Bakgrund

Förstudie om metoder för att samla in statistik

Diskrimineringsombudsmannen (DO) fick i december 2011 i uppdrag av regeringen att genomföra en förstudie när det gäller vilka metoder som kan användas för att samla in uppgifter av relevans för fem av de sju lagstadgade diskrimineringsgrunderna i diskrimineringslagen (ålder och kön exkluderade)

samt uppgifter om de fem nationella minoriteterna. DO redovisade uppdraget i november 2012 i rapporten Statistikens roll i arbetet mot diskriminering – en fråga om strategi och trovärdighet (dnr LED 2011/187). I rapporten presenteras metoder för att samla in statistik som kan användas som underlag i arbetet med att forma och följa upp arbetet mot diskriminering och arbetet för de nationella minoriteterna, s.k. jämlikhetsdata. DO framhåller i förstudien vikten av att skapa förtroende och att ge garantier för hur statistiken kommer att användas och betonar att utvecklingen av olika metoder för att samla in statistik måste förankras brett i samhället.

Diskrimineringsombudsmannen

I sin årsredovisning för 2022 lyfter Diskrimineringsombudsmannen (DO) fram att myndigheten under 2022 har lagt grunden för att synliggöra och sprida kunskap om förekomsten av diskriminering genom en årlig rapport. Rapporten ska vara en kunskapsgrund för DO:s och andra aktörers arbete för att motverka och förebygga diskriminering samt främja lika rättigheter och möjligheter, och den ska som huvudregel publiceras årligen. Den första rapporten är planerad att publiceras i maj 2023.

Brottsförebyggande rådet

Utöver återkommande redovisningar av statistik över hatbrott har Brottsförebyggande rådet, på uppdrag av regeringen, tagit fram ett antal rapporter som fördjupar kunskapen om olika hatbrottsgrunder. Kunskapsunderlagen handlar om antisemitiska hatbrott (rapport 2019:4), islamofobiska hatbrott (rapport 2021:3) respektive afrofbiska hatbrott (rapport 2022:7).

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsförslag om införande av jämlikhetsdata behandlades av utskottet senast i betänkande 2020/21:AU10 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 43 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2020/21:107).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill börja med att slå fast att Sverige ska vara ett land fritt från alla former av diskriminering och rasism. Respekt för individens mänskliga rättigheter och principen om allas lika värde ska präglade samhället.

När det gäller motionsyrkandena i detta avsnitt vill utskottet inleda med att framföra att utskottet självfallet inte har några invändningar mot motionärernas föresats att komma till rätta med diskriminering och rasism i samhället. I likhet med motionärerna anser utskottet att det är angeläget att skaffa sig kunskap om förekomsten av diskriminering eller andra strukturella

problem och mönster i samhället. Utskottet delar dock inte motionärernas uppfattning om på vilket sätt som denna kunskap bör tas fram.

Till skillnad från hur motionärerna verkar se på saken menar utskottet att det är en komplicerad och komplex fråga att införa s.k. jämlikhetsdata som metod och att det finns anledning att ha en restriktiv syn på statistik och datainsamling. Det måste t.ex. beaktas att olika grupper och aktörer har olika inställning till former för insamling av data och kunskap om diskriminering.

Utskottet vill i sammanhanget också peka på de kunskapshöjande insatser som görs inom många olika områden och av olika myndigheter, bl.a. Brottsförebyggande rådet och Diskrimineringsombudsmannen, vilka ger angelägen kunskap om den utsatthet som olika grupper lever med i Sverige och vilka konsekvenser som denna utsatthet får. Utskottet noterar särskilt det arbete som inletts vid Diskrimineringsombudsmannen för att genom en årlig rapport synliggöra och sprida kunskap om förekomsten av diskriminering i samhället. Utskottet ser fram emot att ta del av myndighetens första rapport som är planerad att publiceras under våren 2023.

Därmed anser utskottet att det inte bör tas något initiativ med anledning av de aktuella motionsyrkandena, och de bör därmed avslås.

Översyn av diskrimineringslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. införande av nya diskrimineringsgrunder i diskrimineringslagen och differentiering av kraven på arbetet med aktiva åtgärder utifrån företagets storlek. Jämför reservation 16 (V), 17 (C) och 18 (MP).

Motionerna

I partimotion 2022/23:1214 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) anser motionärerna att det bör tillsättas en utredning med uppdraget att se över om språk ska införas som en diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen (yrkande 2).

I kommittémotion 2022/23:1122 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) anser motionärerna att skyldigheten för alla arbetsgivare att ha en plan för att motverka diskriminering är ett hinder för tillväxt för de mindre företagen. Motionärerna anser därför att det bör utredas om lagstiftningen kan differentieras utifrån storleken på företaget (yrkande 12). Motsvarande förslag framförs även i motion 2022/23:1635 av Martina Johansson (C) yrkande 4.

I partimotion 2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP) vill motionärerna att skyddet mot diskriminering ska stärkas (yrkande 15). Enligt motionärerna bör diskrimineringslagen bl.a. anpassas för att i större utsträckning kunna tillämpas vid diskriminering på grund av hudfärg, språk eller religion och ta hänsyn till att diskrimineringsgrunder kan samspela och möjliggöra för ett

intersektionellt perspektiv i implementeringen. Ett liknande förslag finns i kommittémotion 2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 9.

I kommittémotion 2022/23:1474 av Amanda Lind m.fl. (MP) förespråkar motionärerna att det bör utredas om språk ska införas som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen (yrkande 10).

I motion 2022/23:1688 av Eric Westroth (SD) föreslår motionären att politisk åskådning ska införas som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen. Enligt motionären lämnar svensk lagstiftning det helt öppet för inte bara direkt och indirekt diskriminering utan även för trakasserier mot enskilda på grund av deras politiska uppfattning eller åsikt.

Även i motion 2022/23:2223 av Eric Palmqvist (SD) finns förslag om att låta utreda möjligheterna att införa politisk åskådning som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen (yrkande 1). Denne motionär vill även att möjligheterna att införliva politisk åskådning i Diskrimineringsombudsmannens uppdrag ska utredas (yrkande 2).

Bakgrund

Europakonventionen

Genom Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna (Europakonventionen) och de svenska grundlagarna finns ett generellt skydd mot diskriminering. Europakonventionen gäller sedan 1995 som svensk lag genom lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

I konventionens artikel 14 finns ett diskrimineringsförbud. Enligt detta ska åtnjutandet av de fri- och rättigheter som anges i konventionen säkerställas utan diskriminering på någon grund såsom kön, ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan åsikt, nationellt eller socialt ursprung, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd eller ställning i övrigt. Artikel 14 gäller för sådan diskriminering som har samband med någon av de skyddade fri- och rättigheter som garanteras i Europakonventionen. Förbudet mot diskriminering kan aktualiseras både i offentlig verksamhet och i privat verksamhet.

Diskrimineringslagen

Diskrimineringsgrunderna

Den 1 januari 2009 trädde diskrimineringslagen (2008:567) i kraft och ersatte då jämställdhetslagen (1991:433) och sex andra civilrättsliga lagar. Skyddet mot diskriminering omfattar enligt diskrimineringslagen sju diskrimineringsgrunder. När lagstiftningen infördes diskuterades vilka diskrimineringsgrunder lagen skulle omfatta och regeringen gjorde bedömningen att den lämpligaste lösningen var att utgå från vad som framgick av olika EU-direktiv. Därmed föreslog regeringen följande diskrimineringsgrunder: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning och ålder (prop. 2007/08:95 s. 109 f.).

Arbetsgivarnas arbete med aktiva åtgärder

Diskrimineringslagen har till syfte att säkerställa att de mänskliga rättigheterna respekteras i arbetslivet och en rad andra samhällsområden. Inom arbetslivet ställer lagen krav på att arbetsgivare ska arbeta kontinuerligt för att främja lika rättigheter och möjligheter. I lagens tredje kapitel finns bestämmelser om det arbete med aktiva åtgärder som arbetsgivare ska bedriva för att inom sin verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Arbetet med aktiva åtgärder ska genomföras fortlöpande. När det gäller kravet på arbetsgivare att göra lönekartläggningar gäller att alla arbetsgivare ska göra det varje år.

Arbetsgivare med minst 25 anställda ska dokumentera alla delar av arbetet med aktiva åtgärder. Arbetsgivare med mellan 10 och 24 anställda ska dokumentera arbetet med lönekartläggning. Även arbetsgivare med färre än 10 anställda ska bedriva ett arbete med aktiva åtgärder, men det ställs inget krav på dokumentation.

Uppdrag till Diskrimineringsombudsmannen

Diskrimineringsombudsmannen (DO) fick i april 2022 i uppdrag av regeringen att utifrån anmälningar om diskriminering till myndigheten fördjupa kunskapen om diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder och belysa frågor som har att göra med intersektionalitet (A2022/00582).

En delrapport av uppdraget lämnades till regeringen i oktober 2022 (dnr DO 2022/202), och den 1 mars 2023 slutredovisade DO uppdraget till regeringen (dnr LED 2022/202). En övergripande slutsats i slutredovisningen är att de situationer och de förutsättningar som medför särskild risk för diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder i mångt och mycket är desamma som för all diskriminering. DO:s generella slutsats är därmed att insatser som motverkar diskriminering generellt också bidrar till att motverka diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder. Trots detta är det viktigt, skriver DO, att ha ett intersektionellt perspektiv och en mångdimensionell syn på diskriminering och utsatthet. Det bidrar till att göra oss medvetna om att en person kan vara utsatt för diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder samtidigt, och att det i sig skapar en ökad utsatthet. DO anför vidare att det är viktigt att vara medveten om att de fördomar och förutfattade meningar som finns i samhället samspelar med varandra och att detta samspel påverkar mänskliga interaktioner och kan leda till diskriminering.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om bl.a. införande av fler diskrimineringsgrunder i diskrimineringslagen och om översyn av reglerna om aktiva åtgärder i samma

lag behandlades av utskottet senast i betänkande 2021/22:AU8 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 61 f. respektive 64 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2021/22:90).

Utskottets ställningstagande

Flera av de motionsyrkanden som behandlas i detta avsnitt handlar om att införa ytterligare diskrimineringsgrunder i diskrimineringslagen. I partimotion 2022/23:1214 (V) yrkande 2 och kommittémotion 2022/23:1474 (MP) yrkande 10 anser motionärerna att det bör utredas om språk ska införas som en ny diskrimineringsgrund. Förslag om att införa politisk åskådning som en ny diskrimineringsgrund finns i motionerna 2022/23:1688 (SD) och 2022/23:2223 (SD) yrkande 1.

När det gäller frågan om vilka diskrimineringsgrunder som diskrimineringslagen ska omfatta konstaterar utskottet att detta var något som diskuterades när diskrimineringslagen infördes och att det i propositionen framfördes att det inte är givet att diskrimineringsgrunderna på sikt måste vara just de sju som då föreslogs. Utskottet har inget att invända mot motionärernas strävan att stärka skyddet mot diskriminering, och kan också hysa viss förståelse för deras vilja att se över vilka diskrimineringsgrunder som lämpligen ska pekas ut i diskrimineringslagen. Utskottet konstaterar att Europakonventionen, som gäller som direkt tillämplig lag i Sverige, innehåller förbud mot diskriminering både vad gäller språk och politisk åskådning. Utskottet är inte berett att i nuläget föreslå något tillkännagivande till regeringen med anledning av något av de aktuella motionsförslagen. Yrkandena bör därmed avslås.

Inte heller anser utskottet att det finns skäl för något tillkännagivande till regeringen med anledning av förslaget i motion 2022/23:2223 (SD) yrkande 2 om att införliva politisk åskådning i Diskrimineringsombudsmannens uppdrag, och därför bör även detta yrkande avslås.

I partimotion 2022/23:181 (MP) yrkande 15 och kommittémotion 2022/23:2098 (MP) yrkande 9 uppmärksammar motionärerna samspelet mellan flera diskrimineringsgrunder och betonar vikten av ett intersektionellt perspektiv i implementeringen av diskrimineringslagstiftningen. Den som riskerar att utsättas för diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder är särskilt utsatt, och utskottet kan inte annat än instämma i betydelsen av att öka medvetenheten om denna utsatthet och fördjupa kunskapen om diskriminering som har samband med flera grunder. Utskottet kan konstatera att de aktuella frågorna är uppmärksammade, bl.a. genom det uppdrag som Diskrimineringsombudsmannen nyligen slutredovisat till regeringen, och utskottet ser därför inte anledning till något tillkännagivande till regeringen med anledning av de aktuella motionsyrkandena. Yrkandena bör därmed avslås.

När det gäller det som tas upp i kommittémotion 2022/23:1122 (C) yrkande 12 och motion 2022/23:1635 (C) yrkande 4 om att de krav som finns på företag att arbeta med aktiva åtgärder bör differentieras utifrån storleken på företaget

vill utskottet betona den viktiga funktion som arbetet med aktiva åtgärder fyller i arbetet mot diskriminering. Det aktuella regelverket är enligt utskottet väl avvägt i sin nuvarande utformning, och därmed bör yrkandena avslås.

Diskrimineringsombudsmannen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. inriktningen för Diskrimineringsombudsmannens verksamhet och inrättande av en särskild diskrimineringsnämnd.

Jämför reservation 19 (S), 20 (C) och 21 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:2053 av Teresa Carvalho m.fl. (S) betonar motionärerna att alla former av diskriminering måste bekämpas (yrkande 8). Att personer som har upplevt diskriminering får sin sak prövad är, enligt motionärerna, en central förutsättning för ett effektivt och normerande antidiskrimineringsarbete.

I kommittémotion 2022/23:2061 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) lyfter motionärerna fram samhällets ansvar när det gäller att motverka ålderism. Enligt motionärerna bör en myndighet få i uppdrag att kartlägga och analysera hur ålderismen kommer till uttryck i det svenska samhället och lämna förslag på åtgärder för att motverka ålderismen (yrkande 38).

I kommittémotion 2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) anser motionärerna att Diskrimineringsombudsmannens uppdrag bör ändras så att myndigheten mer aktivt ska upptäcka och agera mot diskriminering, bl.a. genom att utföra fler stickprovskontroller och driva långt fler fall (yrkande 20). Motionärerna anser vidare att inrättandet av en särskild diskrimineringsnämnd bör utredas (yrkande 21). Förslaget om Diskrimineringsombudsmannens uppdrag finns även i kommittémotion 2022/23:882 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 3.

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) föreslår motionärerna för att stärka arbetet mot diskriminering att Diskrimineringsombudsmannen ska ges möjlighet att driva fler enskilda mål (yrkande 18).

Bakgrund

Diskrimineringsombudsmannens verksamhet

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har enligt sin instruktion (2008:1401) de uppgifter som följer av diskrimineringslagen (2008:567), lagen (2008:568) om Diskrimineringsombudsmannen, föräldraledighetslagen (1995:584), lagen (1988:1465) om ledighet för närståendevård och lagen (1998:209) om rätt till

ledighet av trängande familjeskäl. DO ska i övrigt följa och analysera utvecklingen inom sitt ansvarsområde.

Av 4 kap. diskrimineringslagen framgår att DO utövar tillsyn över att diskrimineringslagen följs. Myndigheten ska bl.a. verka för att diskriminering som har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder inte förekommer på några områden av samhällslivet. Ombudsmannen ska också i övrigt verka för lika rättigheter och möjligheter när det gäller samtliga sju diskrimineringsgrunder. DO har bl.a. till uppgift att utreda anmälningar om diskriminering och trakasserier och granska hur arbetsgivare, högskolor och skolor arbetar för att förebygga diskriminering.

DO:s kärnverksamhet är indelad i de båda verksamhetsgrenarna kunskap och tillsyn. Uppdraget är till sin helhet främjande, och insatserna inom båda verksamhetsgrenarna ska samverka för att bidra till samhällsförändring.

I sin årsredovisning för 2022 skriver DO att myndigheten har tagit flera kraftfulla steg framåt för att fler som vänder sig till DO ska få sin sak prövad. I årsredovisningen framhålls att myndighetens strategiska utvecklingsarbete har fortsatt i linje med den inriktning som tidigare faststälts. Kärnan i det är att DO ska utreda fler anmälningar i syfte att de personer som utsatts för diskriminering ska få upprättelse. Det innebär att begära diskrimineringsersättning och driva fler processer i domstol. DO anför vidare att myndigheten under 2022 har lagt grunden för att synliggöra och sprida kunskap om förekomsten av diskriminering genom en årlig rapport. Den ska vara en kunskapsgrund för DO:s och andra aktörers arbete för att motverka och förebygga diskriminering samt främja lika rättigheter och möjligheter, och ska som huvudregel publiceras årligen. Den första rapporten är planerad att publiceras i maj 2023.

DO sammanställer också årligen en statistikrapport över inkomna anmälningar till myndigheten. Myndighetens senaste rapport avser statistik för 2015–2021 (rapport 2022:2). Myndigheten betonar i rapporten att statistik över anmälningar inte ger hela bilden av diskrimineringen i samhället, men att den utgör viktig kunskap om hur diskriminering kan yttra sig, och den ger indikationer på områden där det kan finnas särskilda behov av insatser.

Statliga utredningar m.m.

Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering

I januari 2014 tillsatte regeringen en statlig utredning med uppdrag att lämna förslag på hur arbetet mot diskriminering kan organiseras och effektiviseras (dir. 2014:10). Utredningen lämnade i december 2016 sitt betänkande Bättre skydd mot diskriminering (SOU 2016:87). Utredningen har bl.a. övervägt olika lösningar när det gäller Diskrimineringsombudsmannens roll och arbetssätt samt fört diskussion om för- och nackdelar med antidiskrimineringsbyråernas verksamhet. Utredningen har även övervägt den roll som länsstyrelserna har i arbetet mot diskriminering. Ett förslag som lämnas av

utredaren är att en diskrimineringsnämnd ska skapas som ett alternativ till domstolsprövning. Om en diskrimineringsnämnd ska inrättas krävs det enligt utredaren ytterligare överväganden i ett antal frågor.

Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen

Som nämnts i föregående avsnitt tillsatte regeringen i augusti 2018 en statlig utredning med uppdrag bl.a. att lämna förslag på hur tillsynen över diskrimineringslagen kan bli mer effektiv (dir. 2018:99). En del av uppdraget var att se över vilka åtgärder som behövs för att säkerställa att bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen följs.

I det delbetänkande som utredningen presenterade i december 2022 (SOU 2020:79) föreslås bl.a. att DO ska få rätt att utfärda föreskrifter om kraven på arbetsgivare när det gäller arbetet med aktiva åtgärder.

Utredningen överlämnade sitt slutbetänkande i december 2021 (SOU 2021:94). Slutbetänkandet innehåller förslag om ett starkare skydd mot diskriminering i de fall det inte finns en enskild skadelidande, ett mer heltäckande skydd mot diskriminering i offentlig verksamhet samt ytterligare åtgärder för att skydda arbetstagare som diskrimineras, trakasseras och hotas av personer som inte är anställda på arbetsplatsen.

Delegationen för senior arbetskraft

Delegationen för senior arbetskraft tillsattes av regeringen i augusti 2018 med uppdraget att verka för ett mer inkluderande och åldersoberoende synsätt i arbetslivet (dir. 2018:83). Enligt direktiven skulle delegationen bidra till ökad kunskap om forskning om äldres möjligheter och även föreslå åtgärder som motverkar åldersdiskriminering för att bättre ta till vara äldres kompetens och erfarenhet.

I delegationens betänkande Äldre har aldrig varit yngre – allt fler kan och vill arbeta längre (SOU 2020:69) från november 2020 presenteras ett antal överväganden, bedömningar och åtgärder som olika aktörer behöver göra för att fler ska kunna få ett längre arbetsliv.

Kansliet för hållbart arbetsliv

Regeringen inrättade i september 2021 ett kansli för hållbart arbetsliv, Kansliet för hållbart arbetsliv (S 2021:D). Med anledning av den nuvarande regeringens prioriteringar och de fokusområden som kansliet lyft fram i en delrapport ändrade regeringen i mars 2023 kansliets uppdrag så att det enligt regeringen bättre ska stärka arbetslinjen, möjliggöra för fler personer att delta i arbetslivet, bidra till att säkra kompetensförsörjning, motverka åldersdiskriminering samt bidra till positiva effekter för samhällsekonomin. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 augusti 2024.

Direktivförslag om standarder för likabehandlingsorgan

Kommissionen presenterade den 7 december 2022 ett paket med två direktiv om standarder för likabehandlingsorgan, COM(2022) 688 och COM(2022)

689. Avsikten med direktiven är att stärka skyddet mot diskriminering genom att fastställa minimikrav för likabehandlingsorganens funktion i syfte att öka deras effektivitet och garantera deras oberoende.

I svensk rätt är DO det organ som inrättats för främjande av likabehandling enligt gällande likabehandlingsdirektiv.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om Diskrimineringsombudsmannens uppdrag m.m. behandlades av utskottet senast i betänkande 2021/22:AU8 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 67 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2021/22:90).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inleda med att framhålla det arbete som Diskrimineringsombudsmannen gör som viktigt för att skapa förutsättningar för allas lika rättigheter och möjligheter. Både myndighetens tillsynsarbete och det arbete som bedrivs inom ramen för myndighetens främjande arbete är betydelsefullt för att nå målet om ett samhälle fritt från diskriminering. Även det arbete som civilsamhällets organisationer och arbetsmarknadens parter bedriver bör framhållas.

En ändring av Diskrimineringsombudsmannens uppdrag i riktning mot att myndigheten ska utreda fler anmälningar och driva fler fall efterfrågas i kommittémotionerna 2022/23:1882 (C) yrkande 20 och 2022/23:882 (C) yrkande 3 och partimotion 2022/23:2277 (MP) yrkande 18. Även kommittémotion 2022/23:2053 (S) yrkande 8, i vilken motionärerna betonar vikten för den som har upplevt diskriminering att få sin sak prövad, får anses inriktad på hur antidiskrimineringsarbetet bör bedrivas.

När det gäller dessa förslag noterar utskottet det arbete som inletts vid Diskrimineringsombudsmannen med att förändra inriktningen för verksamheten och i större utsträckning utreda anmälningar med fokus på upprättelse för individen. Utskottet konstaterar även att beredning pågår inom Regeringskansliet av de överväganden och förslag som presenterats av Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen. I sammanhanget bör även uppmärksammas de direktivförslag om standarder för likabehandlingsorgan som nyligen presenterats av kommissionen och som sannolikt kan komma att få påverkan på Diskrimineringsombudsmannens verksamhetsinriktning. Förslagen syftar bl.a. till att öka effektiviteten hos medlemsstaternas likabehandlingsorgan. Med det anförda anser utskottet att det inte är aktuellt att föreslå något tillkännagivande till regeringen med anledning av de nämnda motionsyrkandena, och de bör därför avslås.

När det gäller förslaget i kommittémotion 2022/23:1882 (C) yrkande 21 om att inrätta en särskild diskrimineringsnämnd noterar utskottet att det i utredningsbetänkandet Bättre skydd mot diskriminering finns överväganden

om inrättande av en diskrimineringsnämnd. Utskottet konstaterar att beredning alltfjämt pågår inom Regeringskansliet av nämnda betänkande och ser inte att det finns skäl att föregripa detta arbete genom ett tillkännagivande till regeringen. Yrkandet bör därmed avslås.

När det gäller förslaget i kommittémotion 2022/23:2061 (S) yrkande 38 att ge en myndighet i uppdrag att kartlägga och analysera hur s.k. ålderism kommer till uttryck i det svenska samhället och lämna förslag på åtgärder för att motverka ålderismen är utskottet inte av någon annan grunduppfattning än motionärerna. Som motionärerna tar upp är det angeläget att motverka ålderismen, och i detta ligger att öka kunskapen om hur denna kan ta sig uttryck i samhället och därigenom kunna sätta in verkningfulla åtgärder för att förebygga och motverka diskriminering på grund av ålder.

Utskottet vill inleda med att uppmärksamma det arbete som sedan 2021 bedrivs av Kansliet för hållbart arbetsliv, där åtgärder för att motverka åldersdiskriminering i arbetslivet nyligen lagts till i kansliets uppdragsbeskrivning. Vidare noterar utskottet att Diskrimineringsombudsmannen har ett brett uppdrag som är uppdelat i de båda verksamhetsgrenarna kunskap och tillsyn. Enligt sin instruktion har myndigheten till uppgift att följa och analysera utvecklingen inom sitt ansvarsområde. Utskottet förutsätter att Diskrimineringsombudsmannen bedriver ett aktivt arbete utifrån samtliga diskrimineringsgrunder och att även regeringen noga följer utvecklingen på området. Utskottet noterar slutligen det arbete som Delegationen för senior arbetskraft bedrivit, vilket kastar ljus över många av de frågor som motionärerna tar upp.

Därmed ser utskottet inte att det kan anses motiverat att rikta något tillkännagivande till regeringen med anledning av yrkandet om att motverka ålderism. Yrkandet bör därför avslås.

EU-initiativ på diskrimineringsområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. diskrimineringsskyddet på EU-nivå för hbtqi-personer.

Jämför reservation 22 (V, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) anser motionärerna att Sverige bör agera för att likabehandlingsdirektivet ska omfatta såväl diskriminering på grund av sexuell läggning som könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika (yrkande 10). Motionärerna anser vidare att Sverige bör driva på för implementeringen av EU:s jämlikhetsstrategi för hbtqi-personer 2020–2025 i hela unionen (yrkande 13).

I motion 2022/23:1188 av Anna Wallentheim m.fl. (S) anför motionärerna att det finns mycket Sverige kan göra för att stärka den internationella solidariteten med hbtq-plus, bl.a. anser de att regeringen bör verka för att EU:s diskrimineringslagstiftning stärks. Målet är en sammanhållen lagstiftning som omfattar alla diskrimineringsgrunder och som gäller även utanför arbetsmarknaden (yrkande 5).

Bakgrund

Direktivförslag om likabehandling

Förslaget till direktiv om genomförande av principen om likabehandling av personer oavsett religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning (COM(2008) 426), det s.k. likabehandlingsdirektivet, presenterades av kommissionen den 2 juli 2008. Syftet med förslaget är att utvidga minimiskyddet mot diskriminering av personer på grund av deras religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuella läggning även utanför arbetslivet. Europaparlamentet antog en position i april 2009. Rådet har inte kunnat enas om en allmän inriktning.

EU:s jämlikhetsstrategi för hbtqi-personer 2020–2025

Den 12 november 2020 presenterade kommissionen meddelandet En jämlikhetsunion: Jämlikhetsstrategi för hbtqi-personer 2020–2025 (COM(2020) 698). I meddelandet slår kommissionen fast målsättningen att varje hbtqi-person i EU ska vara trygg, ha lika möjligheter och fullt ut delta i samhällslivet. I strategin fastställs ett antal centrala mål inom fyra pelare som ska uppnås under åren 2020–2025. De fyra pelarna är hantera diskriminering av hbtqi-personer, säkerställa trygghet för hbtqi-personer, bygga inkluderande samhällen för hbtqi-personer samt leda kraven på jämlikhet för hbtqi-personer över hela världen. Utöver åtgärder inom dessa pelare är målsättningen från kommissionen att integrera hbtqi-personers rättigheter inom unionens politiska arbete, lagstiftningsinitiativ och finansieringsprogram.

Budgetpropositionen för 2023

I budgetpropositionen för 2023 anför regeringen att den under året kommer att strategiskt främja jämlikhet och likabehandling inom EU-samarbetet. Regeringen betonar att det är en mänsklig rättighet att inte utsättas för diskriminering och lyfter fram att förbud mot diskriminering finns inskrivet i konventioner om mänskliga rättigheter och i EU-lagstiftningen. Regeringen hänvisar också till att arbete pågår inom EU för att stärka skyddet mot diskriminering (prop. 2022/23:1 utg.omr. 13 s. 39).

Konferens om förverkligandet av hbtqi-personers lika rättigheter inom EU

Som en del av det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd kommer en konferens att anordnas i Stockholm den 12 april 2023 om förverkligandet av hbtqi-personers lika rättigheter inom EU.

Syftet med konferensen är dels att inventera nuläget efter halva genomförandetiden för EU-kommissionens hbtqi-strategi 2020–2025, dels att skapa möjligheter för medlemsstater och andra nyckelaktörer att dela erfarenheter och goda exempel i syfte att stärka arbetet och identifiera framgångsfaktorer för att främja lika rättigheter och möjligheter för hbtqi-personer.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om EU-initiativ på diskrimineringsområdet behandlades av utskottet senast i betänkande 2021/22:AU8 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 71 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2021/22:90).

Utskottets ställningstagande

Rätten att inte bli diskriminerad är en grundläggande rättighet som slås fast i EU-rätten, och utskottet vill inleda med att framhålla betydelsen av ett aktivt och målmedvetet arbete för att stärka skyddet mot diskriminering, på såväl nationell nivå som EU-nivå.

Utskottet uppfattar en tydlig ambition från regeringens sida när det gäller att främja jämlikhet och likabehandling inom EU-samarbetet, och att en central del för regeringen i detta är att arbeta för att stärka hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. När det gäller förslaget om ett likabehandlingsdirektiv, som tas upp i kommittémotion 2022/23:53 (V) yrkande 10 och motion 2022/23:1188 (S) yrkande 5, kan utskottet konstatera att det presenterades redan 2008 men att medlemsstaterna ännu inte nått fram till något resultat. Utskottet vill påminna om att den svenska regeringens ståndpunkt, som fått stöd i utskottet, hela tiden har varit att verka för att ett direktiv antas. Utskottet har vidare fått information från regeringen om att det svenska ordförandeskapet har en tydlig ambition att föra arbetet framåt under det första halvåret 2023.

När det gäller förslaget i kommittémotion 2022/23:53 (V) yrkande 13 om att omsätta EU-kommissionens s.k. hbtqi-strategi i praktisk handling finns från utskottets sida ingen anledning att ifrågasätta regeringens engagemang på området. Utskottet noterar bl.a. den konferens om förverkligandet av hbtqi-personers lika rättigheter inom EU som kommer att hållas i april som en del av det svenska ordförandeskapet under första halvåret 2023.

Utskottet kan med det anförda konstatera att regeringen är aktiv inom ramen för EU-samarbetet på ett sätt som får anses ligga i linje med det som efterfrågas av motionärerna. Utskottet kommer nogga att följa regeringens

arbete på området och kan inte se att det finns skäl att föreslå något tillkännagivande till regeringen med anledning av de aktuella motionsyrkandena, som därmed bör avslås.

Reservationer

1. Jämställdhetspolitikens mål m.m., punkt 1 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 1 och avslår motionerna

2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 21,

2022/23:1120 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 14,

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 1–3 och

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 1, 6, 7 och 28.

Ställningstagande

Kvinnomaktutredningen visar en bild av ett långt ifrån jämställt Sverige. Det handlar bl.a. om att utbildning lönar sig sämre för kvinnor än för män och att de många deltidsjobben och tillfälliga anställningarna inom offentlig sektor utnyttjar kvinnor och lämnar dem med dåliga löner och utvecklingsvillkor och usla pensioner. Över tjugo år senare kan det konstateras att många av de problem som Kvinnomaktutredningen tog upp fortfarande existerar och i vissa fall har förvärrats.

Vänsterpartiet har återkommande lyft upp problemet med strukturell diskriminering på arbetsmarknaden. Frågan om jämställdhet mellan kvinnor och män handlar till stor del om den ekonomiska politiken eftersom frågor om resurser är helt avgörande för att minska orättvisor. Till skillnad från utskottet anser jag att det inte görs tillräckligt för att minska dessa orättvisor. För att kunna åstadkomma förändring behövs det en gedigen genomlysning av situationen i samhället.

Jag anser med det anförda att regeringen snarast bör tillsätta en ny kvinnomaktutredning i syfte att komma till rätta med den bristande jämställdheten.

2. Jämställdhetspolitikens mål m.m., punkt 1 (C)

av Helena Vilhelmsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1120 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 14 och

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 1–3 och

avslår motionerna

2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 21,

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 1 och

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 1, 6, 7 och 28.

Ställningstagande

Som utskottet lyfter fram bedrivs ett viktigt arbete inom många olika områden och av olika aktörer för att främja ett jämställt samhälle. Till skillnad från utskottet menar jag dock att jämställdhetsarbetet måste fördjupas ytterligare för att nå de jämställdhetspolitiska målen. Jag anser därmed att regeringen bör vidta åtgärder enligt följande:

- se över möjligheterna att genomföra en genomgripande utredning som behandlar och belyser statens, näringslivets, samhällets och individens totala kostnader för ojämställdhet, relaterade till det mål för jämställdhetspolitiken som riksdagen antagit och de delmål för jämställdhetsarbetet som regeringen arbetar efter
- ytterligare stärka arbetet med jämställdhetsintegrering, könsuppdelad statistik och jämställdhetsbudgetering samt styra myndigheterna med tydligare jämställdhetsdirektiv
- se över möjligheten att ge Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att årligen följa upp och analysera målet om ekonomisk jämställdhet
- tillsammans med de övriga nordiska länderna ha en fortsatt hög ambition för jämställdhetspolitiken och sträva efter att vara en internationell förebild på jämställdhetsområdet.

3. Jämställdhetspolitikens mål m.m., punkt 1 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 21 och

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 1, 6, 7 och 28 samt avslår motionerna

2022/23:1120 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 14,

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 1 och

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Sverige är ett av världens mest jämställda länder, men fortfarande har vi en lång väg kvar innan vi nått målet om ett jämställt samhälle. För att nå dit måste jämställdhetsfrågorna integreras i samtliga politikområden, och ett viktigt led i detta är att säkerställa att vår lagstiftning genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Till skillnad från vad utskottet tycks mena räcker det inte att förlita sig på jämställdhetsintegrering som metod för att säkerställa detta. Vi måste se till att Sverige fullt ut lever upp till FN:s kvinnokonvention, och jag anser därmed att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att undersöka hur svensk lagstiftning bäst bör utformas för att uppfylla åtagandena i kvinnokonventionen.

Utöver könsperspektivet är det i arbetet med att nå jämställdhetsmålen angeläget att ha med ett intersektionellt perspektiv. Det handlar om att betona och synliggöra skillnader inom respektive grupp som beror på andra aspekter än kön och hitta sätt att motverka dessa. Jag anser att detta perspektiv inte finns med i tillräcklig grad i arbetet med målen och anser därför att regeringen bör vidta åtgärder för att slå vakt om att ett intersektionellt perspektiv finns med.

Att agera förebyggande mot destruktiva mansroller samt begränsande normer och värderingar är vidare något som måste ges högre prioritet i samhället. Jag anser därmed att regeringen bör verka för att åstadkomma en förändring i linje med detta.

När det gäller delmålet om ekonomisk jämställdhet anser jag att regeringen dels bör omarbota indikatorerna enligt det förslag som Jämställdhetsmyndigheten har lämnat, dels bör ge granskande myndigheter i uppdrag att analysera förekomsten av osakliga könsskillnader och möjliga konsekvenser för ekonomisk jämställdhet.

4. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (S)

av Johanna Haraldsson (S), Paula Holmqvist (S), Adrian Magnusson (S), Sofia Amloh (S) och Jim Svensk Larm (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:122 av Aida Birinxhiku (S),

2022/23:2053 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 5 och

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkandena 47, 48 och 55 samt avslår motionerna

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 24,

2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) yrkandena 4 och 69,

2022/23:1680 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 2,

2022/23:2070 av Robert Hannah (L) yrkande 1,

2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 10 och

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 72, 105, 106 och 118.

Ställningstagande

Mäns våld mot kvinnor är ett utbrett och allvarligt samhällsproblem som orsakar stort lidande och som kan ta sig uttryck på flera olika sätt. Samhället måste reagera kraftfullt mot alla former av våld och förtryck som begränsar kvinnors liv och urholkar deras frihet. En form av våld som är vanligt förekommande, men som ofta glöms bort i den politiska debatten, är det ekonomiska våldet. Det är hög tid att mäns ekonomiska våld inkluderas i arbetet för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Kvinnor som utsätts för brott måste få den hjälp och det skydd som krävs och det är angeläget att de organisationer som arbetar för att skydda kvinnor som lämnar en våldsamt relation ges rimliga möjligheter att utföra sitt viktiga arbete.

Som utskottet konstaterar pågår det arbete inom detta område. Vi anser dock att än mer bör göras för att stärka arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, och anser därmed att regeringen bör vidta åtgärder enligt följande:

- säkerställa att finansieringen av kvinno- och tjejjourernas verksamhet är långsiktig och varaktig
- tydligare uppmärksamma s.k. eftervåld och verka för att lagföring sker av detta våld på samma sätt som det våld som förekommer när relationen fortfarande pågår

- genomföra det s.k. 99-punktsprogrammet i sin helhet samt föreslå nya åtgärder
- ta fram ett nationellt våldsförebyggande program
- tydligare inkludera ekonomiskt våld i arbetet för att bekämpa mäns våld mot kvinnor.

5. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (C)

av Helena Vilhelmsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 24,

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 4 och 69 samt

2022/23:1680 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 2 och avslår motionerna

2022/23:122 av Aida Birinxhiku (S),

2022/23:2053 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 5,

2022/23:2070 av Robert Hannah (L) yrkande 1,

2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 10,

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkandena 47, 48 och 55 samt

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 72, 105, 106 och 118.

Ställningstagande

Medvetenheten om kränkande eller våldsamma handlingar som sker efter det att en relation upphör, s.k. eftervåld, måste öka och det är hög tid att få stopp på detta våld. Till skillnad från utskottet anser jag att det arbete som sker inte är tillräckligt. Jag anser därför att regeringen bör ge Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att kartlägga eftervåldet och samverka med andra myndigheter i syfte att öka medvetenheten om denna problematik samt upprätta åtgärdsprogram för att stoppa eftervåldet.

Jag anser också att det bör till ytterligare åtgärder för att förbättra vardagen för de våldsutsatta kvinnor och barn som tvingas leva gömda och därigenom får sina liv allvarligt beskurna. Jag noterar liksom utskottet uppdraget till Jämställdhetsmyndigheten om att belysa livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter, men jag anser att mer behöver göras för denna grupp. Jag anser därmed att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över hur kvinnor som lever med

skyddad identitet inte ska lida ekonomisk skada på grund av att de tvingas leva gömda.

När det gäller arbetet mot prostitution och människohandel noterar jag liksom utskottet det nationella uppdrag som Jämställdhetsmyndigheten har på detta område. Till skillnad från utskottet menar jag dock att mer behöver göras för att få genomslag för den svenska lagstiftningen mot sexköp. Denna lagstiftning är ett starkt verktyg och en förutsättning för arbetet mot prostitution och människohandel. Sedan lagstiftningen trädde i kraft har den haft stor betydelse för att förebygga och bekämpa prostitution och har även haft en viktig normativ betydelse. Med det anförda anser jag att regeringen bör ge Jämställdhetsmyndigheten ett permanent informationsuppdrag när det gäller den s.k. sexköpslagen.

6. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 10 och

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 72, 105, 106 och 118 samt

avslår motionerna

2022/23:122 av Aida Birinxhiku (S),

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 24,

2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) yrkandena 4 och 69,

2022/23:1680 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 2,

2022/23:2053 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 5,

2022/23:2070 av Robert Hannah (L) yrkande 1 och

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkandena 47, 48 och 55.

Ställningstagande

Mäns våld mot kvinnor kan ta sig uttryck i många olika former, t.ex. fysiskt, psykiskt, sexuellt och ekonomiskt, och det är således viktigt att jobba med olika insatser och metoder för att bekämpa våldet.

I dag får våldsutsatta kvinnor och barn alltför ofta sina liv och sin frihet inskränkta. Från samhällets sida måste det vara väldigt tydligt att det är den som utövar våld och förtryck som ska begränsas – inte brottsoffret. I allt för många fall fortsätter våldet i olika former efter att den våldsutsatta lämnat

relationen. Det är hög tid att vi börjar se det s.k. eftervåldet som en särskild typ av våld och sätter in åtgärder för att förhindra det. Det är också angeläget att tydligare uppmärksamma den maktutövning och kontroll som ekonomiskt våld innebär och som ofta gör det svårt att lämna en relation. Under Miljöpartiets tid i regering initierades en lång rad insatser för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, men mycket mer måste göras. Till skillnad från utskottet anser jag att regeringen kan vara betydligt mer aktiv i frågorna.

Jag anser därmed att regeringen bör vidta åtgärder enligt följande:

- satsa på det våldsförebyggande arbetet, dels på lång sikt genom att verka för förändrade normer och attityder, dels på kortare sikt genom arbete direkt riktat till våldsutövare
- kategorisera ekonomiskt våld som en egen form av våld i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor
- tillsätta utredningar om det ekonomiska våldet och även s.k. eftervåld med uppdrag att kartlägga hur detta tar sig uttryck och lämna konkreta förslag på åtgärder för att stoppa dessa former av våld.

7. Nollvision för våld i nära relationer, punkt 3 (S, V, C, MP)

av Johanna Haraldsson (S), Paula Holmqvist (S), Ciczie Weidby (V), Leila Ali Elmi (MP), Adrian Magnusson (S), Sofia Amløh (S), Helena Vilhelmsson (C) och Jim Svensk Larm (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2053 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 4 och bifaller delvis motionerna

2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 1,

2022/23:2034 av Olle Thorell m.fl. (S) och

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 54.

Ställningstagande

Den situation vi har i dag i Sverige med dödligt våld mot kvinnor och många flickor och kvinnor som varje år utsätts för trakasserier, våld och sexualbrott är oacceptabel och ovärdig ett av världens mest jämställda länder. Inte sällan tvingas barn bevittna våldet, och kostnaderna för samhället är enorma.

Det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, och den ambition som detta delmål ger uttryck för, är givetvis bra

och ska värnas. Vi välkomnar också det arbete som bedrivs på bred front för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Men detta räcker inte. Det är dags att skicka en tydlig signal om att samhället behöver kraftsamla ytterligare genom att införa en nollvision för mäns våld mot kvinnor. Mäns våld mot kvinnor måste upphöra, och en nollvision kan vara ett viktigt styrmedel i det fortsatta arbetet.

Våldet pågår ofta i det tysta. Det kan vara maken eller sambon som slår, och våldet utövas ofta i hemmet. En nollvision bör kunna öka kännedomen om problemet och öppna upp det offentliga samtalet. Fler kan våga prata om sina erfarenheter, och förhoppningsvis kan en nollvision på sikt förändra samtalstonen. Det är viktigt att mer fokus läggs på det förebyggande och attitydförändrande arbetet, inte minst för att komma till rätta med hedersrelaterat våld och förtryck. En nollvision för mäns våld mot kvinnor bör ha det uttryckliga syftet att höja den generella kunskapsnivån och samlas samhällets samtliga sektorer i en kraftfull motattack.

Naturligtvis behöver det förebyggande och attitydförändrande arbetet även gälla våld i samkönade relationer och våld mot pojkar och män. Våld i nära relationer är ett samhällsproblem som förtjänar största möjliga politiska uppmärksamhet. Det stora strukturella problemet i vårt samhälle handlar dock om mäns våld mot kvinnor. Till skillnad från utskottet anser vi därför att formuleringen av nollvisionen bör ta sikte på just mäns våld mot kvinnor.

I enlighet med det anförda anser vi att regeringen ska verka för att införa en nollvision för mäns våld mot kvinnor såsom föreslås i kommittémotion 2022/23:2053 (S) yrkande 4.

8. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (S)

av Johanna Haraldsson (S), Paula Holmqvist (S), Adrian Magnusson (S), Sofia Amloh (S) och Jim Svensk Larm (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 51 och
avslår motionerna
2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 44,
2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 36,
2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 33,
2022/23:1076 av Ann-Sofie Alm (M),
2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) yrkandena 81 och 119,
2022/23:1693 av Robert Hannah och Juno Blom (båda L),
2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 25 och 26 samt

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 94.

Ställningstagande

Det hedersrelaterade våldet och förtrycket måste upphöra och samhället måste reagera kraftfullt mot alla former av hedersrelaterat våld och förtryck. Under de två senaste mandatperioderna har många viktiga steg tagits när det gäller såväl förebyggande arbete som straffskärpningar. Bland annat tillsatte regeringen i november 2021 en utredning om åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet. Men ytterligare steg behöver tas. Åtgärder behöver vidtas som kan motverka att flickor och kvinnor utsätts för olika former av begränsningar och kontroller av sin sexualitet och vi ser fram emot att ta del av den nyss nämnda utredningens förslag.

Vi anser med det anförda att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck. I det ligger att regeringen bör ta till vara och genomföra åtgärderna i det 99-punktsprogram som den socialdemokratiska regeringen tog fram.

9. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (C)

av Helena Vilhelmsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 44,
2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 36,
2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 33,
2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 81 och 119 samt
2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 25 och 26 samt
avslår motionerna
2022/23:1076 av Ann-Sofie Alm (M),
2022/23:1693 av Robert Hannah och Juno Blom (båda L),
2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 51 och
2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 94.

Ställningstagande

Inom ramen för januariavtalet var Centerpartiet med och drev igenom ett antal viktiga lagändringar och flera nya lagar för att motverka olika former av hedersbrott och hedersförtryck. Stora satsningar har också gjorts på kunskapshöjande åtgärder i fråga om hedersproblematik. Men mer behöver göras. Enligt min mening behövs det en förbättrad samverkan mellan

myndigheter i arbetet med att förebygga och upptäcka hedersproblematik och att yrkesverksamma som jobbar nära unga personer, tjänstemän på kommuner och myndigheter, samt personal inom skolan, inklusive förskolor, utbildas i hederproblematik. Det saknas fortfarande ett nationellt beslut som innebär att personal på kommuner och myndigheter som arbetar med ungdomar utbildas i hedersrelaterat våld och förtryck.

Som konstateras av utskottet pågår kunskapshöjande arbete i många olika sammanhang, men till skillnad från utskottet anser jag att detta arbete måste stärkas ytterligare. Jag anser därmed att regeringen bör vidta åtgärder för att genomföra en nationell kunskapshöjning inom rättsväsendet, skolan, regioner, kommuner och myndigheter om hedersförtryck och effektiva insatser för att förebygga, upptäcka och motverka det. Jag anser även att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att yrkesverksamma som jobbar nära unga personer samt tjänstemän på kommuner och myndigheter ska utbildas om hedersrelaterat våld och förtryck.

Det krävs även bättre kunskap om hur utbrett hedersvåldet och hedersförtrycket är. Som konstateras av utskottet har det nationella kompetenscentrumet mot hedersrelaterat våld och förtryck som nu permanentats i uppdrag att regelbundet undersöka omfattningen av det hedersrelaterade våldet och förtrycket i Sverige. Jag välkomnar detta och de andra åtgärder som utskottet hänvisar till, men ser till skillnad från utskottet behov av ytterligare åtgärder för att få en så fullständig bild som möjligt av hedersproblematikens omfattning och utbredning. Jag anser därmed att regeringen bör ge relevanta myndigheter i uppdrag att ta fram nationell statistik över hur utbrett hedersvåldet och hedersförtrycket är.

10. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 94 och avslår motionerna

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 44,

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 36,

2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 33,

2022/23:1076 av Ann-Sofie Alm (M),

2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) yrkandena 81 och 119,

2022/23:1693 av Robert Hannah och Juno Blom (båda L),

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 25 och 26 samt

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 51.

Ställningstagande

I regeringsställning tog Miljöpartiet flera viktiga steg för att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, men mer finns kvar att göra. Det behövs bl.a. ytterligare åtgärder för att se till att samhället har förmåga att agera så tidigt som möjligt. Ett angeläget område i det fortsatta arbetet är att se till att alla samhällsinstanser har kompetens att kunna upptäcka och hjälpa fler barn som utsätts för eller skolas in i att utöva hedersförtryck.

Jag noterar i likhet med utskottet att utredningen En uppväxt fri från våld nyligen har överlämnat sitt betänkande till regeringen och att beredning inom Regeringskansliet av utredningens överväganden och förslag nu har tagit vid. Till skillnad från utskottet anser jag dock att det finns behov av att redan nu vidta ytterligare åtgärder för att stärka det tidiga våldsförebyggande arbetet ur ett barnperspektiv.

Jag anser därmed att regeringen skyndsamt bör vidta åtgärder för att se till att alla samhällsinstanser har kompetens att identifiera hedersförtryck och agerar så tidigt som möjligt.

11. Jämställdhet i arbetslivet m.m., punkt 5 (SD)

av Magnus Persson (SD), Michael Rubbestad (SD), Ann-Christine From Utterstedt (SD) och Erik Hellsborn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:957 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 1 och 6 samt

2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 33 och

avslår motionerna

2022/23:852 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 15,

2022/23:909 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 21 och 22,

2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) yrkandena 24 och 41–43 samt

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 9 och 12.

Ställningstagande

Vi delar inte utskottets uppfattning att vi i dag har en väl avvägd ordning när det gäller s.k. positiv särbehandling. Vi anser att sådana metoder förstärker synen på personer som representanter för en grupp snarare än representanter för sig själva. Vägen till bejakande av individuella val och bedömning av individen efter personliga egenskaper snarare än kön kan aldrig gå genom

särbehandling. Det är vår övertygelse att det individuella perspektivet aldrig får överskuggas av ideal och målbilder om en viss fördelning. Vi anser därför att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att alla former av kvotering och positiv särbehandling på basis av kön avvecklas inom offentlig verksamhet.

Principen om lika lön för lika arbete bör vara en självklarhet. Vi kan konstatera att det inte är enkelt att få en klar bild av hur stort problemet med osakliga löneskillnader relaterat till könstillhörighet egentligen är. Att det över huvud taget förekommer att personer får en lägre lön än vad de egentligen har rätt till, endast baserat på sin könstillhörighet, är dock oacceptabelt. Det är positivt att årliga lönekartläggningar har återinförts, och för att säkerställa maximal effekt bör effekterna av lönekartläggningar regelbundet utvärderas. Det är ett faktum att kvinnor som grupp har en sämre löne- och pensionsutveckling än män. Satsningar på t.ex. fler heltidsanställningar, höjda garantipensioner och höjt underhållsstöd har en direkt och betydande inverkan på inkomstskillnaden mellan män och kvinnor. Vi anser med det anförda att regeringen bör vidta åtgärder för att ökad ekonomisk jämställdhet mellan könen ska uppnås.

Vidare finns det enligt vår mening för liten vetskap när det gäller frågan om kvinnor och män har lika möjligheter inom jordbruket. Vetskap finns om att jordbruket är mansdominerat, men jämställdhet handlar om samma möjligheter, inte lika utfall. En utredning med uppdrag att se över om möjligheterna att bli jordbrukare skiljer sig mellan könen och vad eventuella skillnader kan bero på bör tillsättas. Utredningen bör se bortom statistik över utfall, och utfallet bör inte förväxlas med möjligheter. Vi noterar visserligen de åtgärder som utskottet lyfter fram för att främja jämställdhet i arbetslivet, men anser inte att detta kommer att ge tillfredsställande svar på varför det är så få kvinnor inom jordbruket. Vi anser därmed att regeringen bör tillsätta en utredning i enlighet med vad vi anför.

12. Jämställdhet i arbetslivet m.m., punkt 5 (C)

av Helena Vilhelmsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:852 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 15,

2022/23:909 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 21 och 22 samt

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 24 och 41–43 samt avslår motionerna

2022/23:957 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 1 och 6,

2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 33 och
2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 9 och 12.

Ställningstagande

Målet om lika lön för likvärdigt arbete är centralt och vi måste fortsätta arbetet för att nå detta. Vi behöver, likt andra nordiska länder, arbeta med att ta nya steg och utreda nya sätt för att minska lönegapet mellan kvinnor och män. Jag noterar liksom utskottet det arbete som sker, men det som görs är inte tillräckligt för att minska lönegapet. Jag anser därmed att regeringen bör utreda nya sätt för att minska det oförklarade lönegapet mellan kvinnor och män.

Behovet av nya bostäder innebär att rekryteringsbehoven inom byggbranschen är stora. För att fler ska hitta till branschen och kompetensbehovet tillgodoses är det angeläget att det såväl inom byggutbildningar som inom branschen bedrivs ett aktivt jämställdhetsarbete. Jag anser därmed att regeringen bör verka för en tät dialog mellan det offentliga och byggbranschen när det gäller jämställdhetsfrågor. På så sätt kan förhoppningsvis fler hitta till byggbranschen och mer jämställda arbetsplatser skapas.

Jag anser vidare att regeringen bör utreda hur företag inom byggbranschen som driver ett aktivt värdegrundsarbete kan premieras.

Ytterligare något som regeringen bör verka för är en jämställd samhällsbyggnad med bl.a. tryggare bostadsmiljöer.

13. Jämställdhet i arbetslivet m.m., punkt 5 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 9 och 12 samt avslår motionerna

2022/23:852 av Jonny Cato m.fl. (C) yrkande 15,

2022/23:909 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 21 och 22,

2022/23:957 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 1 och 6,

2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 33 och

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 24 och 41–43.

Ställningstagande

Kommissionen för jämställda livsinkomster har visat att det förekommer en ojämn fördelning av ekonomiskt bistånd, statliga stödåtgärder, företagsstöd

och arbetsmarknadsåtgärder. Kvinnor tar i högre grad än män del av stöd-åtgärder som är inkomstprövade och ersättningar som kompenserar för inkomstbortfall som sjukpenning eller föräldrapenning. Män tar i stället del av insatser som för dem närmare arbetsmarknaden eller ger dem bättre förutsättningar att ackumulera inkomster av arbete eller kapital, såsom subventionerade anställningar och stöd till näringsverksamhet. Vi måste komma åt denna del av ojämställdheten och jag anser att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att sluta lönegapet och för att uppvärdera kvinnodominerade yrken.

Fler kvinnor behövs på ledande positioner i samhället, t.ex. på ordförandeposter, som professorer och som chefer. Den offentliga sektorn har ett extra stort ansvar för att medverka till en aktiv rekrytering av kvinnor till ledande positioner. Det är nödvändigt att bryta den ordning som finns i samhället där män har förtur till vissa positioner. Jag noterar det som utskottet lyfter fram om arbetsgivarnas arbete med aktiva åtgärder och de krav som finns på olika åtgärder för att främja en jämn könsfördelning bl.a. på ledande positioner. Detta är bra, men långt ifrån tillräckligt. Jag anser att kvotering i högre grad måste ses som en möjlighet för att komma till rätta med underrepresentationen av kvinnor på ledande positioner. Med det anförda anser jag att regeringen bör återkomma med förslag på hur en utveckling mot fler kvinnor på ledande positioner kan åstadkommas.

14. Diskriminering på grund av funktionsnedsättning, punkt 6 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1232 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 4 och

avslår motionerna

2022/23:291 av Jan Ericson (M),

2022/23:722 av Malin Danielsson (L) och

2022/23:1674 av Rickard Nordin och Ulrika Heie (båda C) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Ökad tillgänglighet gör samhället bättre genom att fler personer ges möjlighet att delta i samhällslivet och leva ett självständigt liv. Intentionerna med diskrimineringslagstiftningen är goda och det är ytterst angeläget att se till att

dessa intentioner infrias i praktiken. Som en del i att bredda diskrimineringslagstiftningen anser jag att en utvärdering bör genomföras av den gällande lagstiftningen. Jag välkomnar givetvis det utvärderingsarbete som utskottet hänvisar till, men det är långt ifrån tillräckligt. Till skillnad från utskottet anser jag att det brådskar med att påbörja ett bredare utvärderingsarbete. Med det anförda anser jag att regeringen bör utvärdera hur diskrimineringslagen efterlevs när det gäller funktionsnedsättning som diskrimineringsgrund.

15. Jämlikhetsdata, punkt 8 (V, MP)

av Ciczie Weidby (V) och Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1461 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Både FN och EU har återkommande kritiserat Sverige för att inte samla in relevant kunskap och statistik om olika minoriteters situation. Vi delar deras bild av att Sverige saknar fakta; vi hör ofta berättelser om diskriminering men det saknas heltäckande information om personers tillgång till sina rättigheter.

Sverige är i dag världsledande på offentlig statistik om ålder, kön, region och även socioekonomisk bakgrund, och data och siffror utgör i praktiken underlag för hela det svenska offentliga styrsystemet. Avsaknaden av statistik som rör de fem diskrimineringsgrunderna könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, nationellt ursprung eller hudfärg, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder och sexuell läggning samt de fem nationella minoriteterna gör dock att den generella jämlikhets- och välfärdspolitiken famlar i blindo.

Till skillnad från utskottet anser vi att det är hög tid att börja praktisera jämlikhetsdata i Sverige. Vi anser därmed att regeringen bör vidta åtgärder för att införa jämlikhetsdata som metod och ge Statistiska centralbyrån i uppdrag att börja fråga om de diskrimineringsgrunder som det i dag saknas statistik om.

16. Översyn av diskrimineringslagen, punkt 9 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1214 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 2,
bifaller delvis motion

2022/23:1474 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 10 och
avslår motionerna

2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 15,

2022/23:1122 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 12,

2022/23:1635 av Martina Johansson (C) yrkande 4,

2022/23:1688 av Eric Westroth (SD),

2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 9 och

2022/23:2223 av Eric Palmqvist (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

När det gäller vilka diskrimineringsgrunder som den svenska diskrimineringslagen ska omfatta kan jag konstatera att Sverige har kritiserats av bl.a. Europarådets expertkommitté för att inte ha språk som en explicit diskrimineringsgrund. Till skillnad från vad utskottet tycks mena anser jag inte att skyddet när det gäller diskriminering på grund av språk är tillräckligt starkt i dag.

Jag anser därmed att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över om språk ska införas som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen.

17. Översyn av diskrimineringslagen, punkt 9 (C)

av Helena Vilhelmsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1122 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 12 och

2022/23:1635 av Martina Johansson (C) yrkande 4 och

avslår motionerna

2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 15,
2022/23:1214 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 2,
2022/23:1474 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 10,
2022/23:1688 av Eric Westroth (SD),
2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 9 och
2022/23:2223 av Eric Palmqvist (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

När det gäller de krav som finns på arbetsgivare att arbeta med aktiva åtgärder kan konstateras att kraven i princip är desamma oavsett hur många anställda som ett företag har. Detta hindrar tillväxt i de mindre företagen. Som utskottet pekar på finns viss differentiering, men det behövs betydligt större anpassningar av regelverket för att regelbördan inte ska vara för stor för mindre företag.

Jag anser därmed att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över hur diskrimineringslagen kan differentieras utifrån storleken på företaget.

18. Översyn av diskrimineringslagen, punkt 9 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 15,
2022/23:1474 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 10 och
2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 9,
bifaller delvis motion
2022/23:1214 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 2 och
avslår motionerna
2022/23:1122 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 12,
2022/23:1635 av Martina Johansson (C) yrkande 4,
2022/23:1688 av Eric Westroth (SD) och
2022/23:2223 av Eric Palmqvist (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Diskriminering är i dag en del av många individers vardag, och för att vi ska få ett samhälle fritt från diskriminering behöver lagstiftningen utvecklas där det finns brister. Till skillnad från utskottet anser jag att det finns anledning att se över hur diskrimineringslagstiftningen ytterligare kan stärkas. Jag anser

därför att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över hur diskrimineringslagen kan anpassas för att i större utsträckning kunna tillämpas vid diskriminering på grund av hudfärg, språk eller religion och ta hänsyn till att diskrimineringsgrunder kan samspela. Ett intersektionellt perspektiv i implementeringen bör vidare möjliggöras. En del i utredningen bör även vara att överväga att införa språk som explicit diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen.

19. Diskrimineringsombudsmannen m.m., punkt 10 (S)

av Johanna Haraldsson (S), Paula Holmqvist (S), Adrian Magnusson (S), Sofia Amloh (S) och Jim Svensk Larm (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:2053 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 8 och

2022/23:2061 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 38 och avslår motionerna

2022/23:882 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 3,

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 20 och 21 samt

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 18.

Ställningstagande

Från samhällets och politikens sida ska alla former av diskriminering motarbetas kraftfullt. När det gäller diskrimineringsfrågornas mer praktiska dimensioner ser vi liksom utskottet positivt på att Diskrimineringsombudsmannen har en ambition att driva fler diskrimineringsärenden. Att personer som har upplevt diskriminering får sin sak prövad är en förutsättning för ett effektivt och normerande antidiskrimineringsarbete. Vid sidan av Diskrimineringsombudsmannen gör även antidiskrimineringsbyråerna och andra civilsamhällesaktörer en viktig insats för att förebygga och motverka diskriminering på samtliga grunder i olika delar av samhället. Vi anser att regeringen bör verka för och vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa ett effektivt antidiskrimineringsarbete.

Trots den positiva utvecklingen med ökande medellivslängd och fler friska levnadsår finns det fortfarande många som har stereotypa föreställningar om de personer som i olika sammanhang betecknas som ”äldre”. Dessa föreställningar påverkar hur den som uppfattas vara äldre beskrivs och bemöts i olika sammanhang och frågan om ålderism lyfts allt oftare fram när frågor om äldre personer diskuteras. Ålderism handlar om fördomar och stereotypa

föreställningar om ålder och konsekvenserna av dessa. Problemet kan både ha formen av stereotypa attityder som diskriminerande bestämmelser och praktiker. Vi vill betona det ansvar som samhället har att motverka ålderism, och till skillnad från utskottet anser vi att ytterligare åtgärder behövs. Vi anser därmed att regeringen bör ge en myndighet i uppdrag att kartlägga och analysera hur ålderismen kommer till uttryck i det svenska samhället och lämna förslag på åtgärder för att motverka ålderismen.

20. Diskrimineringsombudsmannen m.m., punkt 10 (C)

av Helena Vilhelmsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:882 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 3 och

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 20 och 21,

bifaller delvis motion

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 18 och

avslår motionerna

2022/23:2053 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 8 och

2022/23:2061 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 38.

Ställningstagande

Diskriminering är ett allvarligt problem i Sverige, och det är tydligt att det behövs fler reformer på området. Jag anser att Diskrimineringsombudsmannens uppdrag behöver ändras så att myndigheten mer aktivt agerar mot diskriminering, bl.a. genom att utföra fler stickprovskontroller och driva långt fler fall, i stället för som i dag främst etablera praxis. Jag anser därmed att regeringen bör ändra Diskrimineringsombudsmannens uppdrag i syfte att myndigheten mer aktivt ska upptäcka och agera mot diskriminering.

För att förstärka kampen mot diskriminering anser jag vidare att det bör inrättas en diskrimineringsnämnd som i likhet med en domstol ska kunna avgöra diskrimineringsfall, men som till skillnad från en domstol ska göra det enklare och billigare för personer som utsatts för diskriminering att söka upprättelse. Hur nämnden ska utformas och vilka befogenheter den ska ha måste utredas i nära samråd med civilsamhället och andra remissinstanser. Det är hög tid att ge fler diskriminerade möjlighet att få upprättelse, och jag anser därmed att regeringen ytterligare bör utreda inrättandet av en diskrimineringsnämnd.

21. Diskrimineringsombudsmannen m.m., punkt 10 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 18,
bifaller delvis motionerna

2022/23:882 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 3 och
2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 20 och
avslår motionerna

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 21,
2022/23:2053 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 8 och
2022/23:2061 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 38.

Ställningstagande

Som konstateras av utskottet är Diskrimineringsombudsmannens verksamhet indelad i flera olika grenar, varav en är tillsyn. För att stärka arbetet mot diskriminering anser jag att Diskrimineringsombudsmannen ska ges möjlighet att driva fler enskilda mål.

Jag anser därmed att regeringen bör ändra Diskrimineringsombudsmannens uppdrag och skapa förutsättningar för myndigheten att driva fler enskilda mål.

22. EU-initiativ på diskrimineringsområdet, punkt 11 (V, MP)

av Ciczie Weidby (V) och Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkandena 10 och 13 samt
bifaller delvis motion

2022/23:1188 av Anna Wallentheim m.fl. (S) yrkande 5.

Ställningstagande

Liksom utskottet följer vi noga regeringens arbete när det gäller förslaget om ett likabehandlingsdirektiv. Till skillnad från vad utskottet tycks göra anser vi

att regeringen bör verka för att direktivet även ska omfatta diskriminering på grund av könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika.

Vidare anser vi att Sverige har möjlighet att än mer aktivt bidra till genomförandet av EU:s hbtqi-strategi i hela unionen, och vi anser därför att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att strategin ska omsättas i praktisk handling.

Särskilt yttrande

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (V)

Ciczie Weidby (V) anför:

Vänsterpartiet väckte under föregående valperiod många konkreta förslag för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Förslagen avsåg såväl helheten som specifika insatser. Från innevarande riksmöte vill jag bl.a. hänvisa till partimotion 2022/23:1217 (V), vilken innehåller en rad förslag som ligger inom ramen för andra utskotts beredning, t.ex. förslaget om att regeringen bör ta initiativ till en ny kvinnofridskommission med uppdrag att utifrån ett helhetsgrepp föreslå åtgärder för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor och barn som för närvarande bereds av justitieutskottet.

Jag vill vidare hänvisa till Vänsterpartiets budgetförslag för 2023 inom utgiftsområde 13 som innehöll en större satsning på stödet till kvinno- och tjejjourerna än vad regeringen föreslog. Jag står naturligtvis bakom det nämnda förslaget, men eftersom det behandlades i samband med höstens budgetberedning saknar jag möjlighet att här reservera mig till förmån för detta och hänvisar i stället till Vänsterpartiets ställningstagande i betänkande 2022/23:AU1.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör agera för att antidiskrimineringsinitiativet omfattar såväl diskriminering på grund av sexuell läggning som könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på för implementeringen av EU:s LGBTIQ Equality Strategy 2020–2025 i hela unionen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:122 av Aida Birinxhiku (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekämpa mäns ekonomiska våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skyddet mot diskriminering och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om hur svensk lagstiftning bäst bör utformas för att fullt ut leva upp till FN:s kvinnokonvention och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:291 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som är beroende av en assistanshund ska få ett starkare skydd och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:722 av Malin Danielsson (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad tillgänglighet för assistans- och ledarhundsförare och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:724 av Robert Hannah (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en vitbok om hur hbt-personer historiskt behandlats i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:852 av Jonny Cato m.fl. (C):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda nya sätt att minska det oförklarade lönegapet mellan kvinnor och män och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C):

44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utbilda personal på kommuner och myndigheter som arbetar med ungdomar i hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:882 av Christofer Bergenblock m.fl. (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Diskrimineringsombudsmannen bör få ett uppdrag att arbeta mer proaktivt för att upptäcka, utreda och agera mot diskriminering och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att kartlägga eftervåldet och samverka med myndigheter för att öka medvetenheten samt upprätta åtgärdsprogram för att stoppa sådant eftervåld och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att yrkesverksamma som jobbar nära unga människor samt tjänstemän på kommuner och myndigheter ska utbildas i hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C):

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att personal på kommuner och myndigheter som arbetar med ungdomar bör utbildas om hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:909 av Alireza Akhondi m.fl. (C):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om dialog mellan det offentliga och branschen i jämställdhetsfrågor och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställd samhällsbyggnad och en översyn kring hur företag som driver ett aktivt värdegrundsarbete kan premieras och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:957 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla av all form av kvotering inom offentlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt fortsatta arbete bör ta hänsyn till hur ekonomisk jämställdhet nås och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör anta en nollvision för kvinnovåld och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om kvinnor har samma möjligheter som män att bli jordbrukare och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1076 av Ann-Sofie Alm (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nolltolerans mot hederskulturens brott och att regeringen ska återkomma med förslag om hur det kan uppnås, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1120 av Catarina Deremar m.fl. (C):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om strävan efter att Norden ska vara en internationell förebild på jämställdhetsområdet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1122 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillsätta en utredning om att se över hur lagstiftningen kan differentieras utifrån storleken på företaget och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1188 av Anna Wallentheim m.fl. (S):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för att EU:s diskrimineringslagstiftning ska förstärkas, där målet är en sammanhållen lagstiftning som omfattar alla diskrimineringsgrunder och gäller även utanför arbetsmarknaden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1214 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över om språk ska införas som en diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en ny kvinnomaktutredning i syfte att komma till rätta med den bristande jämställdheten och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1232 av Maj Karlsson m.fl. (V):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utvärdera hur diskrimineringslagen efterlevs med avseende på funktionsnedsättning som diskrimineringsgrund och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1461 av Annika Hirvonen m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om och hur jämlikhetsdata skulle kunna införas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppdrag till SCB och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1474 av Amanda Lind m.fl. (MP):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om språk ska införas som diskrimineringsgrund och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1635 av Martina Johansson (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillsätta en utredning om att se över hur lagstiftningen kan differentieras utifrån storleken på företaget, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att genomföra en genomgripande utredning som behandlar och belyser statens, näringslivets, samhällets och individens totala kostnader för ojämställdhet, relaterade till de mål för

- jämställdhetspolitiken som riksdagen antagit, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att arbetet med jämställdhetsintegrering, könsuppdelad statistik och gender budgeting fortsatt stärks och att myndigheter får jämställdhetsdirektiv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att uppdra åt Jämställdhetsmyndigheten att årligen följa upp och analysera målet om ekonomisk jämställdhet och tillkännager detta för regeringen.
 4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Jämställdhetsmyndigheten bör få ett permanent informationsuppdrag kring sexköpslagen och tillkännager detta för regeringen.
 24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda nya sätt för att minska det oförklarade lönegapet mellan kvinnor och män och tillkännager detta för regeringen.
 41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om dialog mellan det offentliga och branschen i jämställdhetsfrågor och tillkännager detta för regeringen.
 42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställd samhällsbyggnad och tillkännager detta för regeringen.
 43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av hur företag som driver ett aktivt värdegrundsarbete kan premieras och tillkännager detta för regeringen.
 69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att kartlägga eftervåldet och samverka med myndigheter för att öka medvetenheten samt upprätta åtgärdsprogram för att stoppa sådant eftervåld och tillkännager detta för regeringen.
 81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att yrkesverksamma som jobbar nära unga människor samt tjänstemän på kommuner och myndigheter ska utbildas i hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
 119. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att personal på kommuner och myndigheter som arbetar med ungdomar utbildas om hedersrelaterat våld och förtryck, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1674 av Rickard Nordin och Ulrika Heie (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra för personer med ledar- eller assistanshund och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidga Diskrimineringsombudsmannens informationsuppdrag kring personer med ledar- och assistanshund och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1680 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas som ser över hur kvinnor som lever med skyddad identitet inte ska lida ekonomisk skada på grund av att de lever gömda, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1688 av Eric Westroth (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även inkludera begreppet ”politisk åsikt” som diskrimineringsgrund i den svenska diskrimineringslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1693 av Robert Hannah och Juno Blom (båda L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett kulturskifte för sexuell frigörelse i förorterna och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera Diskrimineringsombudsmannens uppdrag i syfte att mer aktivt upptäcka och agera mot diskriminering och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en diskrimineringsnämnd och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en nationell kunskapshöjning hos rättsväsendet, skolan, regioner, kommuner och myndigheter om effektiva sätt att förebygga, upptäcka och motverka hedersförtryck och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att relevanta myndigheter ska ta fram nationell statistik över hur utbrett hedersvåld och hedersförtryck är och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2034 av Olle Thorell m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa en nollvision för mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2053 av Teresa Carvalho m.fl. (S):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att införa en nollvision för mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att kvinno- och tjejjourer ges möjlighet till en långsiktig och varaktig försörjning och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekämpa alla former av diskriminering och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2061 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppdrag för att motverka ålderism och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2070 av Robert Hannah (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att tillsätta en utredning som ska se över bredden av ekonomiskt våld mot kvinnor och ge förslag på hur samhället kan bekämpa ekonomiskt våld, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekämpa rasism och diskriminering och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka jämställdheten och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S):

47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om eftervård och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra 99-punktsprogrammet för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hedersrelaterat våld och förtyck och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nollvision för mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt våldsförebyggande program och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2223 av Eric Palmqvist (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att införa politisk åskådning som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att införliva politisk åskådning i Diskrimineringsombudsmannens uppdrag och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ett intersektionellt perspektiv i arbetet med jämställdhetsmålen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta förebyggande mot destruktiva mansnormer och begränsande normer och värderingar och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge granskande myndigheter i uppdrag att analysera förekomsten av osakliga könsskillnader samt analysera möjliga konsekvenser för ekonomisk jämställdhet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sluta lönegapet och se till att kvinnodominerade yrken värderas högre och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvotering i högre grad ska ses som en möjlighet att nå jämställdhet och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Diskrimineringsombudsmannen ska ha möjlighet att driva fler enskilda mål och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omarbete indikatorerna inom målområdet Ekonomisk jämställdhet på det sätt som Jämställdhetsmyndigheten föreslår och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på det våldsförebyggande arbetet på kort och lång sikt och tillkännager detta för regeringen.
94. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se till att alla samhällsinstanser har kompetens att identifiera hedersförtryck och agerar så tidigt som möjligt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
105. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kategorisera ekonomiskt våld som en egen form av mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.

106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om det ekonomiska våldet och tillkännager detta för regeringen.
118. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om det ekonomiska eftervåldet och tillkännager detta för regeringen.